

XVI GEWONE ALGEMENE VERGADERING VAN DE
BISSCHOPPENSYNODE

Hoe een missionaire synodale kerk te zijn

INSTRUMENTUM LABORIS

VOOR DE TWEEDE SESSIE
(OKTOBER 2024)

AFKORTINGEN

- AGVATISCHE RAAD II, Decr. *Ad gentes* (7 december 1965)
- CD VATICAANSE RAAD II, Decr. *Christus Dominus* (28 oktober 1965) CIC *Codex iuris canonici* (25 januari 1983)
- ITC INTERNATIONALE THEOLOGISCHE COMMISSIE, *Synodaliteit in het leven en de zending van de kerk* (2 maart 2018)
- DCSGENERAAL SECRETARIS VAN DE SYNOD, *Document voor de continentale fase* (27 oktober 2022)
- DVVATISCHE RAAD II, Cost. Dogm. *Dei Verbum* (18 november 1965)
- EGFRANCIS, Ap. Exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013)
- GSVATICAANSE RAAD II, Past. Const. *Gaudium et spes* (7 december 1965)
- LGVATICAANSE RAAD II, Dogm. Const. *Lumen gentium* (21 november 1964)
- LSFRANCIS, Enc. Lett. *Laudato si'* (24 mei 2015)
- PEFRANCIS, Ap. Const. *Praedicaat Evangelium* (19 maart 2022)
- SR XVI ORDINARY GENERAL ASSEMBLY OF THE BISHOPS SYNODOX, *Syntheseverslag* (28 oktober 2023)
- SCVATICAANSE RAAD II, Const. *Sacrosanctum Concilium* (4 december 1963)
- URVATICAANSE RAAD II, Decr. *Unitatis redintegratio* (21 november 1964)
- UUSJOHN PAUL II, Encycliek *Ut unum sint* (25 mei 1995)

Inleiding

Op deze berg zal de Heer van het universum voor alle volkeren een feest van rijk voedsel, een feest van goed gerijpte wijnen maken, van rijk voedsel gevuld met merg, van goed gerijpte wijnen helder gezeefd. En Hij zal op deze berg de lijkwade vernietigen die over alle volken is geworpen, het laken dat over alle naties is uitgespreid; Hij zal de dood voor altijd verzwelgen. Dan zal de Here God de tranen van alle gezichten afwissen, en de schande van zijn volk zal Hij van de hele aarde wegnemen, want de Heer heeft gesproken.
Jes 25:6-8

De profeet Jesaja schetst het beeld van een overvloedig en weelderig banket dat door de Heer op de bergtop wordt bereid, een symbool van gezelligheid en verbondenheid bestemd voor alle volkeren. Op het moment van zijn terugkeer naar de Vader vertrouwt de Heer Jezus aan zijn leerlingen de taak toe om alle volkeren de hand te reiken om hen een feestmaal te serveren dat hen de volheid van leven en vreugde schenkt. Door middel van zijn Kerk, geleid door zijn Geest, wil de Heer de hoop in de harten van de mensheid doen herleven, de vreugde herstellen en allen redden, vooral diegenen wier gezichten besmeurd zijn met tranen en die in angst tot Hem roepen. Hun kreten bereiken de oren van alle discipelen van Christus, mannen en vrouwen die in het diepst van de menselijke aangelegenheden wandelen. Hun kreten worden versterkt in een tijd waarin de reis van de synode gepaard gaat met het uitbreken van nieuwe oorlogen, die toegevoegd worden aan de te vele die de wereld nog steeds met bloed besmeuren.

De kern van Synode 2021-2024, "Voor een Synodale Kerk. Gemeenschap, participatie, zending" is een oproep tot vreugde en tot vernieuwing van het Volk van God in het volgen van de Heer en in hun inzet ten dienste van zijn zending. De oproep om missionaire leerlingen te zijn is gebaseerd op onze gemeenschappelijke doopidentiteit en is geworteld in de verscheidenheid van de contexten waarin de Kerk¹ aanwezig is en haar eenheid vindt in de ene Vader, de ene Heer en de ene Geest. Het is een oproep aan alle gedoopten, zonder uitzondering: "Het hele Volk van God is een agent van de verkondiging van het Evangelie. Elke gedoopte is geroepen om een protagonist van de zending te zijn, omdat we allemaal missionaire leerlingen zijn".

---

¹ Tenzij anders aangegeven, of wanneer uit de context duidelijk blijkt dat dit niet het geval is, duidt de term 'Kerk' in de tekst van het *Instrumentum laboris* op 'de ene en unieke katholieke Kerk' (LG 23), terwijl het meervoud 'Kerken' duidt op de lokale Kerken waarin en waaruit zij bestaat.

(ITC, nr. 53). Deze vernieuwing komt tot uitdrukking in een Kerk die, bijeengebracht door de Geest door Woord en sacrament (vgl. CD 11), het heil dat zij voortdurend ervaart verkondigt aan een wereld die hongert naar zin en dorst naar gemeenschap en solidariteit. Voor deze wereld bereidt de Heer een feestmaal voor op zijn berg.

We vernieuwen onze toewijding aan deze missie vandaag door synodaliteit te beoefenen, wat een uitdrukking is van de aard van de Kerk. Groeien als missionaire leerlingen betekent gehoor geven aan Jezus' oproep om Hem te volgen, gehoor geven aan het geschenk dat we ontvingen toen we werden gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Het betekent leren om elkaar te begeleiden als een pelgrimsvolk dat door de geschiedenis heen op weg is naar een gemeenschappelijke bestemming, de hemelse stad. Door deze weg te gaan, gevoed door het Woord van God en de Eucharistie, worden we veranderd in wat we ontvangen. Zo begrijpen we dat onze identiteit als een gered en heilig gemaakt volk een onontkoombare gemeenschappelijke dimensie heeft, die ons vormt tot een gemeenschap die de generaties gelovigen omvat die ons zijn voorgegaan en degenen die ons zullen volgen. Het heil dat we moeten ontvangen en waarvan we moeten getuigen is relationeel, want niemand wordt alleen gered. Of, om de woorden van een Aziatische episcopale conferentie te gebruiken, we groeien geleidelijk in ons bewustzijn dat "synodaliteit niet zomaar een doel is, maar een reis van alle gelovigen, die we hand in hand samen moeten volbrengen. Daarom kost het tijd om de volle betekenis ervan te begrijpen" (CE Bangladesh).² Augustinus spreekt over het christelijk leven als een solidaire pelgrimstocht, een samen optrekken "naar God toe, niet in stappen, maar met de affecten" (Augustinus, *Discours* 306 B, 1), een leven delen van gebed, verkondiging en naastenliefde.

Het Tweede Vaticaans Concilie leert dat "alle mensen geroepen zijn tot deze vereniging met Christus, die het licht van de wereld is; uit Hem komen wij, door Hem leven wij en op Hem richten wij ons leven" (LG, nr. 3). In het hart van de synodale reis ligt het verlangen, oud en steeds nieuw, om aan allen de belofte en de uitnodiging van de Heer over te brengen, bewaard in de levende traditie van de Kerk, om de aanwezigheid van de Verrezen Heer in ons midden te erkennen en de vele vruchten van de werking van de Geest te verwelkomen. Deze visie van de Kerk - een pelgrimerend volk in elk deel van de wereld dat streeft naar synodale bekering omwille van de zending - is onze leidraad als we met vreugde en hoop verder gaan op deze weg. Het is een visie die in schril contrast staat met de realiteit van een wereld in crisis, waarvan de wonden en schandalige ongelijkheden diep doorklinken in de harten van alle leerlingen van Christus. Het zet ons aan om te bidden voor alle slachtoffers van geweld en onrecht en om onze toewijding te vernieuwen om samen te werken met de vrouwen en mannen die overal ter wereld werken aan gerechtigheid en vrede.

.....
² De citaten van de bisschoppenconferenties en hun continentale groeperingen komen hier, net als hieronder, uit de samenvattingen die naar het secretariaat-generaal van de synode zijn gestuurd na de raadpleging van de plaatselijke kerken die plaatsvond tussen eind 2023 en medio 2024.

Drie jaar onderweg

Na de opening van het synodale proces op 9-10 oktober 2021 zijn de lokale Kerken wereldwijd, in verschillende tempo's en op verschillende manieren, begonnen met een eerste luisterfase. Bij de Kerk horen betekent deel uitmaken van het ene Volk van God, dat bestaat uit mensen en gemeenschappen die leven in concrete tijden en op concrete plaatsen. Het synodale luisteren begon vanuit deze gemeenschappen en doorliep diocesane, nationale en continentale fases als onderdeel van een voortdurende dialoog die het secretariaat-generaal van de synode hielp bevorderen door het publiceren van synthese- en werkdocumenten. De circulariteit van het synodale proces erkent en versterkt de geworteldheid van de Kerk in verschillende contexten, ten dienste van de banden die hen verenigen.

Een innovatie van de eerste fase was het bijeenroepen van Continentale Assemblees. Deze brachten de lokale kerken van dezelfde regio samen en nodigden hen uit om naar elkaar te leren luisteren, elkaar te begeleiden op de reis en samen de belangrijkste uitdagingen te onderscheiden voor het vervullen van de zending die in hun context aanwezig is.

De Eerste Zitting van de XVIe Gewone Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode (oktober 2023) opende de tweede fase, waarin de vruchten van dit luisteren welkom zijn om in gebed en dialoog de stappen te onderscheiden die de Geest van ons vraagt. Deze fase zal doorgaan tot het einde van de Tweede Zitting (oktober 2024), wanneer de Heilige Vader deze vruchten aangeboden zal krijgen ter voorbereiding op verdere implementatie door de lokale Kerken.

De voorbereiding van de Tweede Zitting is noodzakelijkerwijs gebaseerd op de resultaten van de Eerste Zitting die zijn gepresenteerd in het Syntheseverslag (SR). In overeenstemming met de circulariteit die het hele synodale proces kenmerkt en om een duidelijke focus te bieden voor het werk van de tweede sessie, werd een verdere raadpleging van de lokale kerken gestart, geleid door de vraag: "Hoe een synodale Kerk in missie te zijn?" Zoals het document *Towards October 2024*³ uitlegt, was het doel van de consultatie "het identificeren van de wegen die we kunnen volgen en de instrumenten die we in onze verschillende contexten en omstandigheden zouden kunnen gebruiken om de unieke bijdrage van elke gedoopte en van elke Kerk te versterken in de ene missie van het verkondigen van de Verrezen Heer en zijn Evangelie aan de wereld van vandaag. Dit is daarom geen verzoek dat u beperkt tot een plan van technische of procedurele verbeteringen om de structuren van de kerk efficiënter te maken, maar eerder een uitnodiging tot reflectie over de concrete vormen van de missionaire toewijding waartoe wij geroepen zijn, die de dynamiek tot

uitdrukking brengen van

---

³ Gecirculeerd door het secretariaat-generaal van de synode op 11 december 2023 en beschikbaar op www.synod.va .

tussen eenheid en verscheidenheid die hoort bij een synodale Kerk."

Het opstellen van dit *Instrumentum Laboris* voor de Tweede Zitting is gedaan in het licht van de antwoorden op de leidende vraag die zijn ingezonden door de meeste Bisschoppelijke Conferenties (EC) en hun continentale groeperingen, de Oosterse Katholieke Kerken, de bisdommen die geen deel uitmaken van een Bisschoppelijke Conferentie, de vicariaten van de Romeinse Curie, de Unie van Algemeen Oversten en de Internationale Unie van Algemeen Oversten die het Godgewijde leven vertegenwoordigen, evenals de getuigenissen van ervaringen en goede praktijken die van over de hele wereld zijn ontvangen en de observaties van bijna tweehonderd groepen: universitaire faculteiten, verenigingen van gelovigen, gemeenschappen en individuen uit de hele wereld. Op deze manier is het geworteld in het leven van het Volk van God dat over de hele wereld aanwezig is.

Deze stemmen spraken hun dankbaarheid uit voor de reis die is gemaakt en getuigden van de ontberingen die soms nodig zijn, maar bovenal spraken ze over het verlangen om verder te gaan. Zoals een Noord-Amerikaanse episcopale conferentie zegt: "De dankbaarheid voor deze synodale reis is diep. Er is veel gedaan om het synodale pad te bewandelen als metgezellen in de Amerikaanse Kerk. Indachtig paus Franciscus' notie van een cultuur van ontmoeting, blijven er spanningen die voortdurende reflectie en dialoog vereisen. Deze spanningen hoeven de gemeenschap van naastenliefde in de Kerk niet te verstoren." (EC USA). Ze herinneren ons er ook aan dat er nog een lange weg te gaan is.

Net als in de vorige fasen werden de voordelen van de methode van het gesprek in de Geest opnieuw bevestigd. Zie bijvoorbeeld de woorden van een federatie van bisschoppenconferenties: "Veel van de verslagen in Azië tonen een enorm enthousiasme voor de synodale methodologie, die het gesprek in de Geest gebruikt als uitgangspunt voor de synodale reis. Veel bisdommen en conferenties hebben deze methode met groot succes geïntroduceerd in hun bestaande structuren." Dit enthousiasme heeft zich al vertaald in stappen die genomen zijn om te experimenteren met een meer synodale manier van werken. In een Europese bisschoppenconferentie: "is [in het licht hiervan] besloten om een vijfjarige synodale proeffase in te voeren. De vormen van synodaal overleg, dialoog, onderscheiding, besluitvorming en besluitvorming moeten op nationaal niveau worden ontwikkeld, geëvalueerd en verfijnd. Er zal rekening worden gehouden met diocesane ervaringen en synodale ontwikkelingen in de universele Kerk. We staan aan het begin van een uitdagende maar belangrijke leerreis". Er is een groot bewustzijn in de rapporten van de waarde van de lokale Kerken en hun reizen, van de rijkdom waarvan zij dragers zijn en van de noodzaak om hun stem te laten horen. Volgens een rapport van een Afrikaanse episcopale

conferentie: "Plaatselijke Kerken mogen niet meer alleen gezien en behandeld worden als ontvangers van het Evangelie met niets of heel weinig bij te dragen".

Aan deze bijdragen werden de vruchten toegevoegd van de internationale bijeenkomst "Parochiepriesters voor de synode" (Sacrofano [Rome], 28 april - 2 mei 2024), die priesters in staat stelde hun stem te laten horen. De samenvattingen van de werkgroepen drukken vooral "hun vreugde uit over de mogelijkheid om echt naar elkaar te luisteren. Het was een verrijkende ervaring in het bevorderen van een diep gevoel van begrip en waardering voor elkaars unieke achtergronden." Ze drukken ook hun "behoefte uit om de rol van de pastoor te begrijpen in de context van synodaliteit met erkenning van de verschillende tradities in de Kerk" en hun bezorgdheid over het niet kunnen bereiken van de periferieën en zij die in de marge leven: "Als de Kerk synodaal wil zijn, moet ze naar deze mensen luisteren".

Evenzo is in dit *Instrumentum laboris* geput uit het materiaal van de vijf werkgroepen die door het secretariaat-generaal van de synode zijn ingesteld. Deze groepen bestonden uit deskundigen uit verschillende delen van de wereld, vrouwen en mannen, en mensen met verschillende kerkelijke rollen. Met behulp van een synodale methode hebben zij de theologische en canonieke reflectie verdiept over de betekenis van synodaliteit en de implicaties ervan voor het leven van de Kerk.⁴

Een groep deskundigen, bestaande uit bisschoppen, priesters, gewijde mannen en vrouwen en leken, theologen, canonisten en bijbelgeleerden uit alle continenten en met verschillende kerkelijke rollen, werd belast met het lezen en interpreteren van de ontvangen bijdragen en materialen en met het verzamelen van antwoorden op de leidende vraag. Hun werk heeft bijgedragen aan het opstellen van dit *Instrumentum laboris*. Hun overwegingen, evenals die van de vijf bovengenoemde werkgroepen, zullen ook worden gebruikt voor ander materiaal dat bij dit *Instrumentum laboris* zal worden gevoegd en dat de theologische fundamenteën zal leveren voor een deel van de inhoud.

⁴ Zie in dit verband het document *How to be Synodal Church in Mission? Five Perspectives to Diepen Theologically in view of the Second Session of the XVI Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops*, uitgebracht door het Algemeen Secretariaat van de synode op 14 maart 2024 en beschikbaar op www.synod.va.

Naast het voorbereidende werk voor de Tweede Zitting is het werk van de tien Studiegroepen⁵ begonnen. Aan hen is de taak toevertrouwd om zich te verdiepen in tien thema's⁶ die voortkomen uit het SR en die door de paus zijn geïdentificeerd aan het einde van een internationale consultatie. Deze Studiegroepen, die bestaan uit pastores en deskundigen uit alle continenten, gebruiken een synodale werkmethode en zijn "samengesteld in onderlinge overeenstemming tussen de divisies van de Romeinse Curie die verantwoordelijk zijn voor de verschillende thema's en het Secretariaat-Generaal van de Synode, dat belast is met de coördinatie", volgens de Chirograaf die op 16 februari 2024 door paus Franciscus is ondertekend en in de geest van de Apostolische Constitutie *Praedicate evangelium* (art. 33). Zij zullen hun diepgaande studie zo mogelijk in juni 2025 afronden, maar in oktober 2024 een voortgangsrapport aanbieden aan de synodevergadering. Vooruitlopend op de afsluiting van de Tweede Zitting heeft paus Franciscus al enkele van de verzoeken van de Eerste Zitting overgenomen en is begonnen met de implementatie in de vorm zoals voorzien in de Apostolische Constitutie *Episcopalis Communio*: "Samen met het bevoegde dicasterium van de Romeinse Curie, evenals andere dicasterieën die op verschillende manieren geïnteresseerd zijn, afhankelijk van het thema en de omstandigheden, bevordert het Secretariaat-Generaal van de Synode van zijn kant de implementatie van de synodale aanbevelingen die door de Romeinse Paus zijn goedgekeurd." (art. 20, c. 1). In overeenstemming met het Dicasterium voor Wetgevende Teksten is een Commissie voor Canoniek Recht opgericht ten dienste van de Synode. Ten slotte heeft SECAM (Symposium van Bisschoppelijke Conferenties van Afrika en Madagaskar), op verzoek van de Eerste Zitting (zie SR 16q), op 25 april 2024 de oprichting aangekondigd van een speciale commissie die zich moet buigen over de theologische en pastorale implicaties van polygamie voor de Kerk in Afrika.

---

⁵ Zie in dit verband het document *Study Groups on issues that emerged in the First Session of the XVI Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops to be studied in depth in collaboration with the Dicastries of the Roman Curia. Outline of Work*, ook verspreid op 14 maart 2024 en beschikbaar op www.synod.va.

⁶ De thema's die naar voren komen in het Samenvattend Verslag van de Eerste Zitting en die zijn toegewezen aan de tien Studiegroepen zijn:

1. Enkele aspecten van de betrekkingen tussen de Oosterse Katholieke Kerken en de Latijnse Kerk (SR 6).
2. Luisteren naar de roep van de armen (SR 4 en 16).
3. Missie in de digitale omgeving (SR 17).
4. De herziening van de *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* in missionair synodaal perspectief (SR 11).
5. Enkele theologische en canonieke zaken met betrekking tot specifieke ambtsvormen (SR 8 en 9).
6. De herziening, in een synodaal en missionair perspectief, van de documenten die de relaties regelen tussen bisschoppen, religieuzen en groeperingen van kerken (SR 10).
7. Enkele aspecten van de figuur en het ambt van de bisschop (criteria voor de selectie van kandidaten voor het bisschopsambt, rechterlijke functie van de bisschop, aard en verloop van de *ad limina* Apostolorum-bezoeken) vanuit missionair synodaal perspectief (SR 12 en 13).
8. De rol van de Pauselijke Vertegenwoordigers in een missionair synodaal perspectief (SR 13).

9. Theologische criteria en synodale methodologieën voor een gedeelde beoordeling van controversiële leerstellingen, pastorale en ethische kwesties (SR 15).
10. Het ontvangen van de vruchten van de oecumenische reis in kerkelijke praktijken (SR 7).

Een werkinstrument voor de tweede sessie

Onze reis werd gekenmerkt door stilte, gebed, luisteren naar het Woord van God, dialoog en vreugdevolle ontmoetingen. Het is niet zonder moeilijkheden geweest. Maar hierdoor zijn we als Volk van God gerijpt tot een dieper besef van onze relatie met elkaar als broeders en zusters in Christus, met een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid om een gemeenschap van verlost en te zijn die de schoonheid van het Koninkrijk van God verkondigt aan de hele wereld in woord en leven. Deze identiteit is geen abstractie, maar een doorleefde ervaring bedrukt met namen en gezichten. In voorbereiding op de Tweede Zitting en tijdens het werk ervan, blijven we ons bezighouden met deze vraag: *hoe kan* de identiteit van het synodale Volk van God in zending concreet vorm krijgen in de relaties, wegen en plaatsen waar het alledaagse leven van de Kerk plaatsvindt?

Dit *Instrumentum laboris* dient dat doel, in overeenstemming met wat werd gezegd over het *Instrumentum laboris* dat werd voorbereid voor de Eerste Zitting: "het is geen document van het leergezag van de Kerk, noch het verslag van een sociologisch onderzoek; het biedt geen formulering van operationele aanwijzingen, van doelen en doelstellingen, noch de volledige uitwerking van een theologische visie" (n. 10, vgl. DCS n. 8). Om dit document te begrijpen is het essentieel het te plaatsen binnen het synodale proces als geheel. Het is vormgegeven door de circulariteit van de dialoog tussen de kerken, ondersteund door het werk van het Secretariaat-Generaal van de synode. De eerste zitting van de Assemblee (2023) verzamelde de vruchten van de lokale en continentale consultaties op zoek naar de "karakteristieke tekenen van een synodale Kerk en de dynamiek van gemeenschap, zending en participatie die daarin huist" (SR, Inleiding). Door gebed, dialoog en onderscheiding heeft de Eerste Assemblee de convergenties, de zaken die overweging behoeven en de voorstellen naar voren gebracht en verwoord in het Syntheseverslag. Wat hieruit voortkwam kan begrepen worden als een eerste antwoord op de vraag: "Hoe beschrijft een Synodale Kerk zichzelf?". De Tweede Zitting gaat niet op deze stappen terug, maar is geroepen om verder te gaan en zich te richten op de leidende vraag: "*Hoe een synodale Kerk in missie te zijn?*". Andere vragen die tijdens de reis naar voren kwamen zijn het onderwerp van werk dat op andere manieren wordt voortgezet, zowel op het niveau van de lokale Kerken als in de tien Studiegroepen. De twee sessies kunnen niet van elkaar gescheiden worden, noch kunnen ze tegenover elkaar gesteld worden. Ze zijn in continuïteit, en bovenal maken ze deel uit van een breder proces dat, zoals de Apostolische Constitutie *Episcopalis communio* stelt, niet zal eindigen aan het einde van oktober 2024.

Praktisch gezien opent dit *Instrumentum laboris* met een hoofdstuk dat gewijd is aan de basisbegrippen van synodaliteit, waarin het bewustzijn van

synodaliteit wordt gepresenteerd dat gaandeweg is gerijpt en door de Eerste Zitting is goedgekeurd. Daarna volgen drie nauw met elkaar verweven hoofdstukken, die het missionaire synodale leven van de kerk belichten vanuit verschillende invalshoeken.

perspectieven: I) vanuit het perspectief van de Relaties - met de Heer, tussen broeders en zusters en tussen Kerken - die de vitaliteit van de Kerk ondersteunen op een manier die dieper gaat dan het louter structurele; II) vanuit het perspectief van de wegen die de dynamiek van onze kerkelijke relaties ondersteunen; III) vanuit het perspectief van de plaatsen die de tastbare contexten zijn voor onze belichaamde relaties, gekenmerkt door hun verscheidenheid, pluraliteit en onderlinge verbondenheid, en geworteld in het fundament van de geloofsbelijdenis, weerstand biedend aan menselijke verleidingen tot abstract universalisme. Elk van deze secties zal het onderwerp zijn van gebed, uitwisseling en overweging in een van de modules die het werk van de tweede sessie zullen structureren. Elke deelnemer wordt uitgenodigd om "zijn bijdrage aan te bieden als een geschenk voor anderen en niet als iets absoluuts of zekers" (SR, Inleiding) op een pad dat de leden van de Assemblee samen moeten bewandelen. Op basis hiervan zal een slotdocument over het hele proces worden opgesteld en zal de paus voorstellen doen voor stappen die genomen zouden kunnen worden.

We kunnen een verdere verdieping verwachten van het gedeelde begrip van synodaliteit, een betere focus op de praktijken van een synodale Kerk, en het voorstel van enkele veranderingen in het canonieke recht (er kunnen nog meer significante en diepgaande ontwikkelingen zijn naarmate het basisvoorstel verder wordt geassimileerd en beleefd). Toch kunnen we niet op elke vraag een antwoord verwachten. Bovendien zullen er onderweg andere voorstellen naar voren komen, op de weg van bekering en hervorming waartoe de Tweede Zitting de hele Kerk zal uitnodigen. Een van de voordelen van het proces tot nu toe is dat we een methode hebben ervaren en geleerd om samen vragen aan te pakken, in dialoog en onderscheiding. We zijn nog aan het leren hoe we een missionaire synodale Kerk kunnen zijn, maar we hebben geleerd dat we deze taak met vreugde op ons kunnen nemen.

Grondslagen

*Dit deel van het **Instrumentum laboris** wil de grondslagen schetsen van de visie van een missionaire synodale Kerk en nodigt ons uit om ons begrip van het mysterie van de Kerk te verdiepen. Het biedt geen volledige verhandeling over ecclesiology, maar staat ten dienste van het bijzondere werk van onderscheiding dat de synodevergadering van oktober 2024 moet doen. Het antwoord op de vraag "Hoe een synodale Kerk in missie te zijn?" vereist een horizon waarbinnen pastorale en theologische reflecties en voorstellen geplaatst kunnen worden, die ons helpen te oriënteren op een weg van bekering en hervorming. Op hun beurt zullen de concrete maatregelen die door de Kerk worden geïmplementeerd het mogelijk maken de horizon scherper te stellen en een dieper inzicht te krijgen in de fundamentele die kunnen worden verworven in de generatieve wederkerigheid tussen theologische reflectie en pastorale praktijk die de hele geschiedenis van de Kerk kenmerkt.*

In Christus, licht van alle volken, zijn wij één Volk van God, geroepen om een teken en instrument te zijn van de eenheid met God en van de eenheid van de hele mensheid. We doen dit door samen in de geschiedenis te staan, de gemeenschap te beleven die een deelhebben aan het leven van de Drie-eenheid is, en de deelname van allen te bevorderen met het oog op onze gemeenschappelijke zending. Deze visie heeft diepe en sterke wortels in de levende traditie van de Kerk. Het synodale proces heeft eenvoudigweg een hernieuwd bewustzijn van deze visie laten rijpen. Deze vernieuwing komt tot uitdrukking in de convergenties die naar voren zijn gekomen tijdens de reis sinds 2021 en zijn samengevoegd door de eerste zitting van de synodevergadering (oktober 2023). Het syntheseverslag heeft ze aan de hele Kerk gepresenteerd als hulp bij de onderscheiding die de Tweede Zitting zal voltooien.

De Kerk, Volk van God, sacrament van eenheid

1. Het doopsel in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest geeft aanleiding tot de mystieke, dynamische en

communautaire identiteit van het Volk van God. Het oriënteert ons op de volheid van leven waarin de Heer Jezus ons voorgaat en op de missie om elke man en vrouw uit te nodigen om het geschenk van verlossing in vrijheid te aanvaarden (vgl. Mt 28,18-19). In het doopsel bekleedt Jezus ons met Zichzelf en deelt Hij Zijn identiteit en zending met ons (vgl. Gal 3,27).

2. Het heeft God behaagd "mannen en vrouwen te heiligen en te redden, niet individueel en zonder acht te slaan op wat hen bindt, maar om hen te stellen tot een volk dat Hem in waarheid erkent en dient in heiligheid" (LG 9), delend in de gemeenschap van de Drie-eenheid. In en door zijn volk verwezenlijkt en openbaart God het heil dat Hij ons in Christus geeft. Synodaliteit is geworteld in deze dynamische visie van het Volk van God met een universele roeping tot heiligheid en zending, terwijl het op pelgrimstocht is naar de Vader in het voetspoor van Jezus Christus en bezield door de Heilige Geest. Dit synodale en missionaire Volk van God verkondigt en getuigt van de Blijde Boodschap van het heil in de verschillende contexten waarin het leeft en wandelt. Het wandelt samen met alle volkeren van de aarde, gevormd door hun culturen en religies, het dialogueert met hen en begeleidt hen.

3. Het synodale proces heeft in ons een dieper bewustzijn ontwikkeld van wat het betekent om het Volk van God te zijn, verzameld als "de Kerk uit elke stam, tong, volk en natie" (SR 5), die haar reis naar het Koninkrijk in verschillende contexten en culturen beleeft. Het Volk van God is het gemeenschappelijke subject dat de fasen van de heilsgeschiedenis doorloopt op weg naar de vervulling. Het Volk van God is nooit simpelweg de som van de gedoopten; het is eerder het 'wij' van de Kerk, het gemeenschappelijke en historische subject van synodaliteit en zending, zodat allen het heil kunnen ontvangen dat door God is voorbereid. Opgenomen in dit volk door geloof en doopsel, worden we vergezeld door de Maagd Maria, "een teken van zekere hoop en troost voor het pelgrimerende volk van God" (LG 68), door de apostelen, door hen die van hun geloof hebben getuigd tot op het punt van het geven van hun leven, en met de heiligen die ons zijn voorgegaan.

4. "Christus is het licht der volkeren" (LG 1), en dit licht schijnt op het gelaat van de Kerk, die "in Christus een sacrament of instrumentaal teken is van de intieme

eenheid met
God en van
de eenheid
van de hele
mensheid"
(*ibid.*). Zoals
de maan,

De Kerk straalt met weerkaatst licht: daarom kan zij haar zending niet op zichzelf betrekken, maar ontvangt zij de verantwoordelijkheid om het sacrament te zijn van banden, relaties en gemeenschap ten dienste van de eenheid van de hele mensheid. Wij dragen deze verantwoordelijkheid in tijden die nu gedomineerd worden door de crisis van participatie, de afwezigheid van het besef dat we een gemeenschappelijke bestemming hebben en een te vaak individualistische opvatting van geluk en dus van verlossing. Door deze zending uit te voeren, communiceert de Kerk Gods plan om de hele mensheid met Zichzelf te verenigen in verlossing. Daarbij verkondigt zij zichzelf niet "maar Christus Jezus, de Heer" (2Kor 4,5). Als dat niet zo zou zijn, zou zij haar wezen in Christus "als sacrament" (vgl. LG 1) verliezen en daarmee haar eigen identiteit en bestaansreden. Op weg naar volheid is de Kerk het sacrament van het Koninkrijk van God in de wereld.

De gedeelde betekenis van synodaliteit

5. De termen *synodaliteit* en *synodaal*, afgeleid van de oude en constante kerkelijke praktijk van samenkomen in *synode*⁷, zijn beter begrepen en vooral beleefd dankzij de ervaring van de afgelopen jaren. Ze zijn steeds meer in verband gebracht met het "verlangen naar de Kerk als Gods huis en familie, een Kerk die dichter bij het leven van haar mensen staat, minder bureaucratisch en meer relationeel" (SR 1b), het huis en de familie van God. Tijdens haar eerste zitting kwam de Assemblee tot een begrip van de betekenis van 'synodaliteit', een begrip dat ten grondslag ligt aan dit *Instrumentum laboris*. De diepgaande studiegroepen die nu aan de gang zijn, hebben tot doel het katholieke perspectief op deze constitutieve dimensie van de Kerk beter toe te spitsen in een dialoog met andere christelijke tradities, met respect voor de verschillen en bijzonderheden van elk van hen. In de breedste zin kan "synodaliteit worden begrepen als christenen die in gemeenschap met Christus op weg zijn naar het Koninkrijk, samen met de hele mensheid. Het is gericht op zending en de praktijk ervan houdt in dat men op elk niveau van het kerkelijk leven samenkomt. Het gaat om wederzijds luisteren, dialoog, gemeenschap

⁷ De term 'synode' in de tradities van de Oosterse en Westerse Kerken verwijst naar

instellingen en gebeurtenissen die in de loop van de tijd verschillende vormen hebben aangenomen, waarbij een veelheid aan onderwerpen betrokken was. Al deze vormen hebben gemeen dat ze samenkomen om te dialogeren, te beraadslagen en te beslissen.

onderscheidingsvermogen, en het creëren van consensus als een uitdrukking die Christus aanwezig maakt in de Heilige Geest, waarbij ieder beslissingen neemt in overeenstemming met zijn verantwoordelijkheden. "(SR 1h).

6. Synodaliteit duidt daarom "de bijzondere stijl aan die het leven en de zending van de Kerk kwalificeert" (ITC, n. 70a), een stijl die uitgaat van luisteren als eerste daad van de Kerk. Het geloof, dat geboren wordt uit het luisteren naar de verkondiging van de Blijde Boodschap (vgl. Rom 10,17), leeft van luisteren: luisteren naar het Woord van God, luisteren naar de Heilige Geest, luisteren naar elkaar, luisteren naar de levende traditie van de Kerk en haar leergezag. In de fasen van het synodale proces heeft de Kerk opnieuw ervaren wat de Schrift leert: het is alleen mogelijk te verkondigen wat men heeft gehoord.

7. Synodaliteit "moet tot uitdrukking komen in de gewone manier van leven en werken van de Kerk. Deze *modus vivendi et operandi* werkt door de gemeenschap die luistert naar het Woord en de eucharistie viert, de broederschap [en zusterschap] van de gemeenschap en de medeverantwoordelijkheid en deelname van het hele Volk van God aan haar leven en zending, op alle niveaus en met onderscheid tussen verschillende bedieningen en rollen" (*ibid.*). De term geeft vervolgens de kerkelijke structuren en processen aan waarin het synodale karakter van de Kerk tot uitdrukking komt op institutioneel niveau, en duidt tenslotte die bijzondere gebeurtenissen aan waarin de Kerk wordt bijeengeroepen door de bevoegde autoriteit (vgl. *ibid.*). In de beschrijving van de Kerk is het begrip synodaliteit geen alternatief voor het begrip gemeenschap. In de context van de ecclesiologie van het Volk van God die door het Tweede Vaticaans Concilie is geïllustreerd, drukt het begrip *communio* in feite de diepe kern uit van het mysterie en de zending van de Kerk, die haar bron en hoogtepunt heeft in de viering van de Eucharistie, dat wil zeggen in de gemeenschap met de Drie-enige God en de eenheid onder menselijke personen die in Christus door de heilige Geest wordt gerealiseerd. In diezelfde context is synodaliteit "de specifieke *modus vivendi et operandi* van de Kerk, het Volk van God, die haar wezen als gemeenschap openbaart en inhoud geeft wanneer al haar leden samen reizen, samenkomen en actief deelnemen aan haar evangeliserende zending" (ITC,

n.6). (ITC, n.6)

8. Synodaliteit betekent op geen enkele manier een devaluatie van de

bijzondere autoriteit en specifieke taak die Christus toevertrouwt aan de herders: de bisschoppen met de presbyters, hun medewerkers, en de Romeinse paus als "het eeuwige en zichtbare beginsel en fundament van eenheid zowel van de bisschoppen als van de menigte van gelovigen" (LG 23). Het biedt veeleer "het meest geschikte interpretatieve kader om het hiërarchische ambt zelf te begrijpen" (Franciscus, *Toespraak ter herdenking van de 50e verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015) en nodigt de hele Kerk, inclusief degenen die gezag uitoefenen, uit tot ware bekering en hervorming.

9. Synodaliteit is geen doel op zich. Voor zover zij de mogelijkheid biedt om het wezen van de Kerk tot uitdrukking te brengen en voor zover zij het mogelijk maakt om alle charismatische gaven, roepingen en bedieningen in de Kerk te waarderen, stelt zij de gemeenschap van hen die "in geloof naar Jezus kijken" (LG 9) in staat om het evangelie op de meest geschikte manier te verkondigen aan vrouwen en mannen van elke plaats en tijd, en om een "zichtbaar sacrament" (ibid.) te zijn van de heilbrengende eenheid die God wil. Synodaliteit en zending zijn dus nauw met elkaar verbonden. Als de Tweede Zitting zich richt op bepaalde aspecten van het synodale leven, dan doet ze dat met het oog op een grotere effectiviteit in zending. Tegelijkertijd is synodaliteit de voorwaarde voor het voortzetten van de oecumenische reis naar de zichtbare eenheid van alle christenen. Het ontvangen van de vruchten van de oecumenische reis in kerkelijke praktijken is de titel en het thema van Studiegroep 10.

Eenheid als harmonie in verscheidenheid

10. De dynamiek van de kerkelijke gemeenschap en dus van het synodale leven van de Kerk vindt haar eigen model en vervulling in de eucharistische liturgie. Daarin is de gemeenschap van de gelovigen (*communio fidelium*) tegelijkertijd de gemeenschap van de Kerken (*communio Ecclesiarum*), die tot uiting komt in de gemeenschap van de bisschoppen (*communio episcoporum*), vanwege het zeer oude principe dat "de Kerk in de bisschop is en de bisschop in de Kerk" (H. Cyprianus, *Ef.* 66,8). Bij de dienst van de communie heeft de Heer de apostel Petrus (vgl. Mt 16,18) en zijn

opvolgers geplaatst. Op grond van het Petrusambt is de bisschop van Rome "het eeuwige en zichtbare beginsel en fundament" (LG, n. 23) van de eenheid van de Kerk.

Kerk, uitgedrukt in de gemeenschap van alle gelovigen, van alle Kerken, van alle bisschoppen. Zo openbaart zich de harmonie die de Geest in de Kerk bewerkt, de Geest die harmonie in eigen persoon is (vgl. S. Basilius, *In Ps* 29,1).

11. Gedurende het hele synodeproces is het verlangen van de Kerk naar eenheid hand in hand gegaan met een bewustzijn van haar verscheidenheid. Juist het delen tussen de kerken heeft ons eraan herinnerd dat er geen zending is zonder context, dat wil zeggen, zonder een duidelijk besef dat het geschenk van het evangelie wordt aangeboden aan mensen en gemeenschappen die in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats leven, niet in zichzelf gesloten, maar dragers van verhalen die moeten worden erkend, gerespecteerd en geopend naar een bredere horizon. Een van de grootste geschenken die we onderweg ontvingen was de mogelijkheid om de schoonheid van het "pluriforme gezicht van de Kerk" te ontmoeten en te vieren (Johannes Paulus II, *Novo Millennio Ineunte*, 40). Synodale vernieuwing bevordert de waardering van contexten als een plaats waar Gods universele oproep om deel uit te maken van zijn volk, van dat Koninkrijk van God, dat "gerechtigheid, vrede en vreugde in de heilige Geest" is (Rom 14,17), aanwezig is en gerealiseerd wordt. Op deze manier kunnen verschillende culturen de eenheid begrijpen die ten grondslag ligt aan hun levendige pluraliteit en die deze compleet maakt. Het waarderen van contexten, culturen en diversiteit is de sleutel om te groeien als een missionaire synodale kerk.

12. Evenzo is het bewustzijn gegroeid van de verscheidenheid aan charismatische gaven en roepingen die de heilige Geest voortdurend in het Volk van God opwekt. Dit geeft aanleiding tot het verlangen om te groeien in het vermogen ze te onderscheiden, hun relaties te begrijpen binnen het concrete leven van elke Kerk en de Kerk als geheel, en ze te verwoorden ten dienste van de zending. Dit betekent ook dat we dieper moeten nadenken over de kwestie van participatie in relatie tot gemeenschap en zending. In elke fase van het proces kwam het verlangen naar voren om de mogelijkheden van participatie en het uitoefenen van medeverantwoordelijkheid door alle gedoopten, mannen en vrouwen, in de verscheidenheid van hun charisma's, roepingen en bedieningen te

verbreden. Dit verlangen wijst in drie richtingen. De eerste is de noodzaak om de verkondiging en overdracht van het geloof te vernieuwen op manieren en met middelen die passen bij de huidige context. De tweede is de vernieuwing van het liturgische en sacramentele leven, te beginnen met liturgische vieringen die mooi, waardig, toegankelijk, volledig participatief, goed geïncultureerd en in staat zijn de impuls tot zending te voeden.

De derde is het erkennen en transformeren van het verdriet dat wordt opgeroepen door de niet-deelname van zo veel leden van het Volk van God aan deze reis van kerkelijke vernieuwing en de strijd van de Kerk om de relaties tussen mannen en vrouwen, tussen de generaties, en tussen mensen en groepen met verschillende culturele identiteiten en sociale omstandigheden, in het bijzonder de armen en uitgesloten, goed te beleven. Deze zwakte in wederkerigheid, participatie en gemeenschap blijft een obstakel voor een volledige vernieuwing van de Kerk in missionaire synodale zin.

Zusters en broeders in Christus: een hernieuwde wederkerigheid

13. Het eerste verschil dat we als mensen tegenkomen is dat tussen mannen en vrouwen. Onze roeping als christenen is om dit door God gegeven verschil te eren door binnen de Kerk een dynamische relationele wederkerigheid te leven als een teken voor de wereld. Bij het nadenken over deze visie vanuit een synodaal perspectief, benadrukten de bijdragen die in alle fasen werden ontvangen de noodzaak om de charisma's, roeping en rol van vrouwen meer erkenning te geven, om deze wederkerigheid van relaties beter te eren in alle sferen van het leven van de Kerk. Het synodale perspectief benadrukt drie theologische referentiepunten als leidraad voor de onderscheiding: a) participatie is geworteld in de ecclesiologische implicaties van het doopsel; b) we zijn een gemeenschap van gedoopten, niet geroepen om talenten te begraven, maar om de gaven te onderscheiden en op te roepen die de Geest over ieder van hen uitstort t e n goede van de gemeenschap en de wereld; c) met respect en erkenning van ieders verschillende roepingen en gaven, worden de gaven die de Geest aan de gelovigen schenkt op een complementaire manier aan elkaar geordend en moet de samenwerking van alle gedoopten worden beoefend als een daad van medeverantwoordelijkheid. Leidraad bij onze bezinning is het getuigenis van de Heilige Schrift: God koos vrouwen als de eerste getuigen en herauten van de opstanding. Krachtens het doopsel genieten zij volledige gelijkheid, ontvangen zij dezelfde uitstorting van gaven van de Geest en zijn zij geroepen om de zending van Christus te dienen.

14. In die zin is de eerste verandering die gemaakt

moet worden er een van mentaliteit: een bekering tot een visie van relationaliteit, onderlinge afhankelijkheid en wederkerigheid tussen vrouwen en mannen, die zusters en broeders zijn in Christus, gericht op

een gemeenschappelijke missie. De gemeenschap, deelname en zending van de Kerk lijden onder de gevolgen van het falen om relaties en structuren te veranderen. Zoals een bijdrage van een Latijns-Amerikaanse bisschoppenconferentie opmerkt: "een Kerk waarin alle leden zich medeverantwoordelijk kunnen voelen is ook een aantrekkelijke en geloofwaardige plaats".

15. De bijdragen van de bisschoppelijke conferenties erkennen dat vrouwen kunnen deelnemen aan veel gebieden van het kerkelijk leven. Ze merken echter ook op dat deze mogelijkheden tot participatie vaak onbenut blijven. Daarom stellen zij voor dat de Tweede Zitting het bewustzijn bevordert van en het volledige gebruik en de verdere ontwikkeling stimuleert van deze mogelijkheden binnen parochies, bisdommen en andere kerkelijke realiteiten, inclusief verantwoordelijke posities. Ze roepen ook op tot verdere verkenning van ministeriële en pastorale modaliteiten die beter uitdrukking geven aan de charisma's en gaven die de Geest over vrouwen uitstort als antwoord op de pastorale behoeften van onze tijd. Zoals een Latijns-Amerikaanse bisschoppenconferentie zegt: "In onze cultuur blijft het machismo sterk aanwezig, terwijl een actievere deelname van vrouwen in alle kerkelijke sferen nodig is. Zoals paus Franciscus stelt, is hun perspectief onmisbaar in besluitvormingsprocessen en bij het aannemen van rollen in de verschillende vormen van pastorale zorg en zending".

16. Uit de bijdragen van de bisschoppelijke conferenties komen concrete verzoeken naar voren die tijdens de tweede zitting in overweging moeten worden genomen, waaronder: (a) de bevordering van domeinen voor dialoog in de Kerk, zodat vrouwen hun ervaringen, charisma's, vaardigheden en spirituele, theologische en pastorale inzichten kunnen delen in het belang van de hele Kerk; b) een bredere deelname van vrouwen aan de processen van kerkelijk onderscheidingsvermogen en alle fasen van besluitvormingsprocessen (opstellen en nemen); c) een bredere toegang tot verantwoordelijke posities in bisdommen en kerkelijke instellingen, in overeenstemming met de bestaande bepalingen; d) meer erkenning en steun voor het leven en de charisma's van gewijde vrouwen en hun tewerkstelling in verantwoordelijke posities; e) toegang voor vrouwen tot verantwoordelijke posities in seminaries, instituten en theologische faculteiten; f) een toename van

het aantal vrouwelijke rechters in alle canonieke processen. De ontvangen rapporten blijven ook vragen om meer aandacht voor het gebruik van taal die meer inclusief is.

en naar een reeks beelden uit de Schrift en Traditie in prediking, onderwijs, catechese en het opstellen van officiële kerkelijke documenten.

17. Terwijl sommige plaatselijke kerken vragen om vrouwen toe te laten tot het diaconale ambt, herhalen andere hun verzet. Over deze kwestie, die niet het onderwerp van het werk van de Tweede Zitting zal zijn, is het goed dat de theologische reflectie wordt voortgezet, op een gepast tijdschema en op de gepaste manieren. De vruchten van Studiegroep 5, die rekening zal houden met de resultaten van de twee Commissies die zich in het verleden met deze kwestie hebben beziggehouden, zullen bijdragen tot de rijping ervan.

18. Veel van de hierboven geformuleerde eisen gelden ook voor leken, wier gebrek aan deelname aan het leven van de Kerk vaak wordt betreurd. In het algemeen benadrukken de overwegingen over de rol van vrouwen vaak het verlangen om alle bedieningen die door leken (mannen en vrouwen) worden uitgeoefend, te versterken. Er is ook een oproep voor adequaat opgeleide lekenmannen en -vrouwen om bij te dragen aan de prediking van het Woord van God, ook tijdens de viering van de Eucharistie.

Oproep tot bekering en hervorming

19. Jezus begon zijn openbare bediening met een oproep tot bekering (vgl. Mc 1,15). Deze oproep is een uitnodiging om persoonlijke en gemeenschappelijke manieren van leven te heroverwegen en zich te laten transformeren door de Geest. Geen enkele hervorming kan beperkt blijven tot structuren alleen, maar moet geworteld zijn in een innerlijke verandering volgens de "gezindheid van Christus" (Fil 2,5). Voor een synodale Kerk is de eerste bekering het luisteren, waarvan de herontdekking een van de grootste vruchten is van de reis tot nu toe. Dit is allereerst luisteren naar de Heilige Geest, de echte protagonist van de synode, en vervolgens luisteren naar elkaar als een fundamentele dispositie voor zending.

20. De synodale stijl van de kerk biedt de mensheid veel belangrijke inzichten. In een tijdperk dat gekenmerkt wordt door toenemende ongelijkheid, groeiende

ontgoocheling over traditionele bestuursmodellen, democratische ontgoocheling en de dominantie van het marktmodel in menselijke interacties, en de verleiding om conflicten op te lossen met geweld in plaats van

dialogo kan synodaliteit inspiratie bieden voor de toekomst van onze samenlevingen. De aantrekkingskracht komt voort uit het feit dat het geen managementstrategie is, maar een praktijk die geleefd en gevierd moet worden in een geest van dankbaarheid. De synodale manier van relaties onderhouden is een sociaal getuigenis dat beantwoordt aan de diepe menselijke behoefte om verwelkomd en erkend te worden binnen een concrete gemeenschap. De synodale praktijk daagt het groeiende isolement van mensen en het culturele individualisme uit, dat zelfs de Kerk vaak heeft geabsorbeerd, en roept ons op tot wederzijdse zorg, onderlinge afhankelijkheid en medeverantwoordelijkheid voor het algemeen welzijn. Het is ook een uitdaging voor een overdreven sociaal communitarisme dat mensen verstikt en hen niet toestaat om vrije subjecten van hun eigen ontwikkeling te zijn. De bereidheid om naar iedereen te luisteren, vooral naar degenen die arm zijn, een bereidheid die de synodale levenswijze bevordert, staat in schril contrast met een wereld waarin de concentratie van macht de stemmen van de armsten, de gemarginaliseerden en minderheden buitensluit. De concreetheid van het synodale proces heeft laten zien hoezeer de Kerk zelf moet groeien in deze dimensie. Studiegroep 2 houdt zich ook met deze kwestie bezig.

21. In elke fase van het synodale proces weerklonk sterk de behoefte aan genezing, verzoening en herstel van vertrouwen binnen de Kerk en de samenleving. Het bewandelen van deze weg van genezing en herstel is een missionaire verplichting van het Volk van God in onze wereld en een geschenk dat we van boven moeten inroepen. Het verlangen om verder te gaan op deze weg is een vrucht van de synodale vernieuwing.

Deel I

Relaties

Tijdens het hele synodale proces en vanuit alle regio's van de wereld kwam de vraag naar voren naar een Kerk die minder gericht is op bureaucratie en meer in staat is relaties met de Heer te voeden, tussen mannen en vrouwen, in het gezin, in de gemeenschap en tussen sociale groepen. Alleen een web van relaties dat de veelheid van bezittingen samenweeft, kan individuen en gemeenschappen in stand houden, hun referentiepunten en oriëntatie bieden en hen de schoonheid van het leven volgens het evangelie laten zien. Het is in relaties - met Christus, met anderen, in de gemeenschap - dat geloof wordt overgedragen.

Als het bestaat in dienst van de zending, moet synodaliteit niet worden gezien als een organisatorisch hulpmiddel, maar worden beleefd en gecultiveerd als de manier waarop de leerlingen van Jezus solidaire relaties weven, die in staat zijn te beantwoorden aan de goddelijke liefde die hen voortdurend bereikt en waarvan zij geroepen zijn te getuigen in de concrete contexten waarin zij leven. Begrijpen hoe een synodale Kerk in zending te zijn gaat dus via een relationele bekering, die de prioriteiten en het handelen van ieder mens heroriënteert, vooral van hen die tot taak hebben relaties te animeren in dienst van de eenheid, in de concreetheid van een uitwisseling van gaven die allen bevrijdt en verrijkt.

In Christus en in de Geest: Christelijke initiatie

22. "De pelgrimerende Kerk is van nature missionair, omdat zij haar oorsprong vindt in de zending van de Zoon en de zending van de heilige Geest, in overeenstemming met het besluit van God de Vader" (AG 2). De ontmoeting met Jezus, de geloofsaanhankelijkheid aan zijn persoon, en de

De viering van de sacramenten van de christelijke initiatie leidt ons binnen in het leven zelf van de Drie-eenheid. Door de gave van de Heilige Geest stelt de Heer Jezus degenen die het doopsel ontvangen in staat om deel te nemen aan zijn relatie met de Vader. De Geest waarmee Jezus vervuld was en die hem leidde (Lc 4,1), die hem zalfde en uitzond om het evangelie te verkondigen (Lc 4,18), die hem opwekte uit de dood (Rom 8,11) is dezelfde Geest die nu de leden van het Volk van God zalft. Deze Geest maakt ons kinderen en erfgenamen van God, en het is door de Geest dat we tot God roepen en Hem "Abbà! Vader!".

23. Om de aard van een synodale Kerk in zending te begrijpen, is het onontbeerlijk deze trinitaire grondslag te begrijpen, en in het bijzonder de onlosmakelijke band tussen het werk van Christus en het werk van de heilige Geest in de menselijke geschiedenis en de Kerk: "Het is de heilige Geest, die woont in hen die geloven en die de Kerk als geheel vervult en regeert, die die wonderbare gemeenschap van gelovigen tot stand brengt. Hij brengt hen allen in intieme eenheid met Christus, zodat Hij het beginsel is van de eenheid van de Kerk" (UR 2). Daarom is het proces van christelijke initiatie van volwassenen een bevoorrechte context om het synodale leven van de Kerk te begrijpen. Het belicht zijn oorsprong en fundament: de relaties die de drie goddelijke Personen verenigen en onderscheiden. Met de doopgaven voegt de Heilige Geest ons naar Christus, priester, profeet en koning, maakt ons leden van zijn Lichaam, dat de Kerk is, en maakt ons kinderen van de ene Vader. Zo ontvangen we de roeping tot zending en medeverantwoordelijkheid voor wat ons verenigt in de ene Kerk. Deze gaven hebben een drievoudige en onafscheidelijke oriëntatie: persoonlijk, gemeenschappelijk en missionair. Ze geven iedere gedoopte man of vrouw de kracht en het engagement om als zusters en broeders hartelijke relaties op te bouwen in de eigen kerkelijke gemeenschap, om te zoeken naar een steeds zichtbaardere en diepere gemeenschap met allen met wie ze hetzelfde doopsel delen, en om het evangelie te verkondigen en er getuigenis van af te leggen.

24. Als missionaire synodaliteit enerzijds geworteld is in de christelijke initiatie, dan moet ze anderzijds verhelderen hoe het Volk van God de initiatieroute beleeft, en haar eigen maken voor wat ze werkelijk betekent. Dit

houdt ook in
dat we een
statische en
individualistis
che visie op
inwijding
moeten
overwinnen,
die
onvoldoende
verbonden is
met de
navolging
van Christus
en het leven
in de Kerk.

Geest en zo de dynamische en transformerende waarde van de christelijke initiatie te hervinden. In de vroege Kerk, toen christenen de woorden van het boek Genesis lazen "op de zesde dag" zei God: "Laat ons de mens maken naar ons beeld, naar onze gelijkenis" (Gen 1,26), zagen ze hoe relationele dynamiek was ingeschreven in de antropologie van de schepping. Zij zagen in het beeld dat van de vleesgeworden Zoon en in de gelijkenis de geleidelijke mogelijkheid van gelijkvormigheid, de manifestatie van het heilzame avontuur van de vrijheid om ervoor te kiezen met Christus te zijn en op Hem te lijken. Dit avontuur begint met het luisteren naar het Woord van God, waardoor de catechumeen geleidelijk binnentreedt in de navolging van Christus Jezus. Het doopsel staat ten dienste van de dynamiek van de gelijkenis en daarom is het geen punctuele handeling die op het moment van de viering wordt afgesloten, maar een geschenk dat moet worden bevestigd, gevoed en nuttig gebruikt door de inzet voor bekering, dienst aan de zending en deelname aan het leven van de gemeenschap. De christelijke initiatie culmineert in feite in de zondagse eucharistie, die elke week wordt gevierd, een teken van de onophoudelijke genadegave die ons gelijkvormig maakt aan Christus en ons tot leden van zijn Lichaam maakt, en voeding die ons ondersteunt op de weg van bekering en zending.

25. In die zin manifesteert en voedt de eucharistische vergadering het missionaire synodale leven van de Kerk. In de deelname van alle christenen, in de aanwezigheid van verschillende bedieningen en het voorzitterschap van de bisschop of priester, wordt de christelijke gemeenschap zichtbaar gemaakt, waarin een gedifferentieerde medeverantwoordelijkheid van allen voor de zending wordt gerealiseerd. De liturgie, als "het hoogtepunt waarop de activiteit van de Kerk is gericht en tegelijkertijd de bron van waaruit al haar kracht vloeit" (SC 10), is tegelijkertijd de bron van het synodale leven van de Kerk en het prototype van elke synodale gebeurtenis, die het mysterie van de Drie-eenheid doet verschijnen "als in een spiegel" (1Kor 13,12; vgl. DV 7).

26. Het is noodzakelijk dat de pastorale voorstellen en de liturgische praktijken het verband tussen de weg van de christelijke initiatie en het synodale en missionaire leven van de Kerk bewaren en steeds duidelijker maken. Op deze manier vermijden we dat deze reis gereduceerd

wordt tot een louter pedagogisch instrument of een indicator van een louter sociaal toebehoren en bevorderen we in plaats daarvan de aanvaarding van deze persoonlijke gave die gericht is op zending en gemeenschapsvorming. De passende pastorale en liturgische

regelingen moeten worden ontwikkeld in de veelheid van situaties en culturen waarin de lokale kerken zijn ondergedompeld, ook met aandacht voor het verschil tussen die waar de christelijke initiatie vooral jongeren of volwassenen betreft en die waar het vooral, zo niet uitsluitend, om kinderen gaat.

Voor het Volk van God: charisma's en bedieningen

27. "Er zijn nu verschillende gaven, maar dezelfde Geest; en er zijn verschillende diensten, maar dezelfde Heer; en er zijn verschillende activiteiten, maar het is dezelfde God die ze allemaal in iedereen activeert. Aan ieder is de openbaring van de Geest gegeven voor het algemeen welzijn" (1 Kor 12:4, 7). De vrijheid van de heilige Geest ligt aan de oorsprong van de verscheidenheid aan charismatische gaven en bedieningen (vormen van dienstbetoon in de Kerk met het oog op haar zending). De Geest schenkt ze en werkt onophoudelijk zodat ze de eenheid van het geloof en het behoren tot de ene en unieke katholieke Kerk manifesteren in de verscheidenheid van personen, culturen en plaatsen. Charismatische gaven, zelfs de meest eenvoudige en wijdverspreide, worden geschonken als antwoord op de noden van de Kerk en voor haar zending (vgl. LG 12). Tegelijkertijd dragen ze effectief bij tot het leven van de samenleving in al haar verschillende aspecten. Charismatische gaven worden vaak gedeeld, wat aanleiding geeft tot verschillende vormen van gewijd leven en het pluralisme van kerkelijke verenigingen, groepen en bewegingen.

28. De eerste sfeer waarin de charismatische gaven die elke gedoopte draagt zich moeten manifesteren is niet de organisatie van kerkelijke activiteiten of structuren, maar in het dagelijkse leven, in familie- en sociale relaties. In de meest uiteenlopende situaties zijn christenen - individueel en gemeenschappelijk - geroepen om de genadegaven die ze hebben ontvangen tot bloei te laten komen ten goede van allen. Net als bij bedieningen hangt de vruchtbaarheid van charisma's af van Gods handelen, van de roeping die God tot ieder richt, van de ruimhartige en wijze aanvaarding van de gedoopten en van de erkenning en begeleiding door de autoriteit. Daarom mogen ze niet geïnterpreteerd worden als het eigendom van hen die ze

ontvangen en uitoefenen, noch als bedoeld voor hun exclusieve voordeel.

29. Als uitdrukking van de vrijheid van de Geest in het geven van gaven en als antwoord op de behoeften van individuele gemeenschappen, is er in de Kerk een verscheidenheid aan bedieningen die door elke gedoopte man of vrouw kunnen worden uitgeoefend. Deze hebben de vorm van een regelmatige dienst die wordt aangeboden aan en erkend door de gemeenschap en degenen die haar leiden. Ze kunnen doopbedieningen worden genoemd om hun gemeenschappelijke wortel (het doopsel) aan te geven en ze te onderscheiden van gewijde bedieningen die hun oorsprong vinden in het sacrament van de orde. Er zijn bijvoorbeeld mannen en vrouwen die het ambt van coördinator van een kleine kerkgemeenschap uitoefenen, het ambt van voorganger van gebedsmomenten (bij begrafenissen of anderszins), het buitengewone ambt van communie, of andere diensten die niet noodzakelijkerwijs liturgisch zijn. De canonieke normen van het Latijn en het Oosten bepalen al dat in sommige gevallen leken gelovigen, mannen of vrouwen, ook buitengewone bedienaars van het doopsel kunnen zijn. Volgens de Latijnse normen kan de bisschop het assisteren bij huwelijken delegeren aan leken gelovigen, mannen of vrouwen. Het is nuttig om verder na te denken over hoe deze bedieningen in een stabielere vorm aan leken kunnen worden toevertrouwd. Deze reflectie moet gepaard gaan met verdere overweging van hoe we meer vormen van lekenpastoraat kunnen bevorderen, ook buiten de liturgische sfeer.

30. In recente tijden hebben bepaalde vormen van dienstbaarheid die al lang aanwezig waren in het leven van de Kerk een nieuwe configuratie gekregen als geïnstitueerde bedieningen, waaronder het ambt van lectoren en dat van acolieten (vgl. Apostolische Brief in de vorm van *motu proprio Spiritus Domini*, 10 januari 2021). Het geïnstitueerde ambt van catechisten heeft zich ook ontwikkeld (vgl. Apostolisch schrijven in de vorm van *motu proprio Antiquum ministerium*, 10 mei 2021). Geïnstitueerde ambten worden door de bisschop aan mannen en vrouwen eenmaal in het leven toegekend via een speciale ritus na passende onderscheiding en adequate vorming. Het tijdstip en de wijze van uitoefening moeten worden bepaald door een mandaat van de wettige autoriteit. Sommige theologische en canonieke vragen over specifieke vormen van kerkelijk ambt - in het bijzonder de vraag naar de noodzakelijke

deelname van vrouwen aan het leven en leiderschap van de Kerk - zijn toevertrouwd aan het Dicasterium voor de Geloofsleer, in samenspraak met het secretariaat-generaal van de synode (Studiegroep nr. 5).

31. Hoewel niet alle charisma's de juiste ministeriële vormen aannemen, zijn alle bedieningen gebaseerd op charisma's die gegeven zijn aan

bepaalde leden van het Volk van God, die geroepen zijn om op verschillende manieren te handelen, zodat iedereen in de gemeenschap kan deelnemen aan de opbouw van het lichaam van Christus (vgl. Ef 4,12), in wederzijdse dienstbaarheid. Net als charisma's moeten ook bedieningen erkend, bevorderd en gewaardeerd worden. Het synodale proces heeft herhaaldelijk benadrukt hoe de onderscheiding en bevordering van charisma's en bedieningen, evenals de identificatie van de behoeften van gemeenschappen en samenleving waaraan zij moeten beantwoorden, een aspect is waarin de lokale Kerken moeten groeien, door zichzelf adequate criteria, instrumenten en procedures te geven. Het Tweede Vaticaans Concilie leert dat het de taak is van de herders om "hun bedieningen [van de gelovigen] en hun charismatische gaven te erkennen, opdat allen eenstemmig, ieder op zijn of haar manier, kunnen meewerken aan de gemeenschappelijke taak" (LG 30). De onderscheiding van charisma's en bedieningen is een eigenlijke kerkelijke handeling: om ze te erkennen en te bevorderen is de bisschop verplicht te luisteren naar de stem van alle betrokkenen: individuele gelovigen, gemeenschappen en participatieve organen. Daartoe moeten procedures worden vastgesteld die geschikt zijn voor de verschillende contexten, waarbij er altijd voor moet worden gezorgd dat er een echte consensus mogelijk is over de criteria en de resultaten van de onderscheiding. De resultaten van de bijeenkomst "Parochiepriesters voor de synode" leggen sterk de nadruk op deze behoeften.

32. Ook wordt de oproep benadrukt om te groeien in een dieper vertrouwen in de werking van de Geest en meer moed en creativiteit in het onderscheiden hoe de ontvangen en verwelkomde gaven ten dienste kunnen worden gesteld van de zending van de Kerk op een manier die past bij de verschillende lokale contexten. Het is precies de verscheidenheid van contexten, en dus van de noden van gemeenschappen, die voorstelt dat de lokale Kerken, onder leiding van hun herders, en hun groeperingen "in elke grote sociaal-culturele regio" (AG 22), met nederigheid en vertrouwen een creatief onderscheid maken over welke bedieningen zij moeten erkennen, toevertrouwen of instellen om te beantwoorden aan pastorale en maatschappelijke noden. Daarom moeten criteria en manieren worden gedefinieerd om dit onderscheid te maken. De bezinning moet ook gaan over

de vraag hoe doopdiensten (niet-geïnstitueerde en geïnstitueerde) kunnen worden toevertrouwd in een tijd waarin mensen zich steeds gemakkelijker van de ene plaats naar de andere begeven en de tijdstippen en gebieden waarop ze worden uitgeoefend preciseren.

33. De reis tot nu toe heeft geleid tot de erkenning dat een synodale Kerk een Kerk is die luistert, die in staat is om

gastvrij en begeleidend, en wordt ervaren als thuis en familie. In alle werelddelen ontstaat een behoefte aan mensen die om verschillende redenen buitengesloten zijn of zich aan de rand van de kerkgemeenschap voelen of die moeite hebben om binnen de kerkgemeenschap volledige erkenning van hun waardigheid en gaven te vinden. Dit gebrek aan welkom geeft hen het gevoel afgewezen te worden, belemmert hun geloofsreis en ontmoeting met de Heer en ontnemt de Kerk hun bijdrage aan de zending.

34. Het lijkt gepast om een erkend en goed ingesteld ambt van luisteren en begeleiden te creëren, dat dit kenmerk van een synodale Kerk tot een blijvende en tastbare realiteit zou maken. Er is een 'open deur' van de gemeenschap nodig, waardoor mensen binnen kunnen komen zonder zich bedreigd of veroordeeld te voelen. De vormen om dit ambt uit te oefenen zullen moeten worden aangepast aan de lokale omstandigheden, afhankelijk van de diversiteit aan ervaringen, structuren, sociale contexten en beschikbare middelen. Dit opent de ruimte voor een plaatselijk debat, met betrokkenheid van nationale of continentale bisschoppenconferenties. De aanwezigheid van een specifiek ambt betekent echter niet dat we ons moeten beperken tot het luisteren naar deze ambtsdragers. Integendeel, het heeft een profetisch karakter. Aan de ene kant benadrukt het dat luisteren en begeleiden een gewone dimensie zijn van het leven van een synodale Kerk, die op verschillende manieren alle gedoopten betreft en waarin alle gemeenschappen worden uitgenodigd om te groeien; aan de andere kant herinnert het ons eraan dat luisteren en begeleiden een kerkelijke dienst is en geen persoonlijk initiatief, waarvan de waarde dus wordt erkend. Dit besef is een rijpe vrucht van het synodale proces.

Met gewijde predikanten: ten dienste van harmonie

35. Uit het synodale proces kwamen tegenstrijdige gegevens naar voren over de uitoefening van het gewijde ambt binnen het Volk van God. Aan de ene kant werden de vreugde, de toewijding en de inzet van bisschoppen, priesters en diakens bij het uitoefenen van hun dienst benadrukt; aan de andere kant spraken ze van een zekere vermoeidheid, die vooral te maken heeft met een gevoel van isolement, eenzaamheid, afgesneden zijn van gezonde en duurzame relaties, en van overweldigd worden

door de vraag om een antwoord te geven op elke behoefte.
Dit kan een van de giftige effecten zijn van klerikalisme. In
het bijzonder de

figuur van de bisschop wordt vaak overladen met onrealistische verwachtingen van wat een enkele persoon redelijkerwijs kan bereiken.

36. De bijeenkomst "Parochiepriesters voor de synode" bracht deze vermoeidheid in verband met de moeilijkheid van bisschoppen en priesters om werkelijk samen op te trekken in hun gezamenlijk ambt. Een herdefiniëring van het gewijde ambt binnen de horizon van de missionaire synodale Kerk is dus niet alleen een vraag naar samenhang, maar ook een kans om van deze lasten verlost te worden, op voorwaarde dat het gepaard gaat met een effectieve bekering van de praktijken, die de verandering en de daaruit voortvloeiende voordelen duidelijk maakt aan de gewijde ambtsdragers en de andere gelovigen. Naast de bekeringsweg van de gewijde ambtsdragers zal deze weg een nieuwe manier van denken over en organiseren van pastorale actie met zich meebrengen, die rekening houdt met de deelname van alle gedoopte mannen en vrouwen aan de zending van de Kerk, met als doel in het bijzonder de verschillende doopcharisma's en bedieningen naar voren te brengen, te erkennen en te animeren. De vraag "*Hoe* kunnen we een synodale Kerk in zending zijn?" zet ons ertoe aan concreet na te denken over de relaties, structuren en processen die een vernieuwde visie op het gewijde ambt kunnen bevorderen, waarbij we van een piramidale manier van gezag uitoefenen overgaan naar een synodale manier. Binnen het kader van het bevorderen van doopcharismatische charisma's en bedieningen kan een herverdeling van taken in gang gezet worden waarvan de uitvoering niet het sacrament van de Orde vereist. Een gedetailleerdere verdeling van verantwoordelijkheden zal bevorderlijk zijn voor besluitvormings- en innameprocessen met een duidelijker synodale stijl.

37. In de conciliaire teksten wordt het gewijde ambt in de eerste plaats opgevat als dienst in de Kerk voor het bestaan zelf van de Kerk. Door zijn gezag heeft het Concilie de vorm van het gewijde ambt van de vroege Kerk hersteld, een ambt dat "in verschillende orden wordt uitgeoefend door hen die van oudsher bisschoppen, priesters en diakens worden genoemd" (LG 28). In deze formulering komen het bisschops- en presbyteraat overeen met een speciale deelname aan het priesterschap van Christus, de herder en het hoofd van de kerkgemeenschap, terwijl het

diaconaat "niet voor het priesterschap, maar voor de bediening" is (LG 29). De verschillende orden zijn organisch met elkaar verbonden, in wederzijdse afhankelijkheid, in de specificiteit van elk. De gewijden kunnen zichzelf niet zien als geïsoleerde individuen

aan wie bevoegdheden zijn toegekend, maar als deelgenoten van de gaven (munera) die door de wijding zijn toegekend en die van Christus zijn, in collegialiteit met andere gewijde ambtsdragers en in een organische band met het Volk van God waarvan hij deel uitmaakt en dat, zij het op een andere manier, deelt in diezelfde gaven van Christus in het gemeenschappelijk priesterschap dat gegrond is op het doopsel.

38. De bisschop heeft de taak om voor te gaan in een Kerk, als zichtbaar beginsel van eenheid binnen de Kerk en als verbond van gemeenschap met alle Kerken. Het unieke karakter van zijn ambt brengt een eigen, gewone en onmiddellijke macht met zich mee, bevoegdheden die elke bisschop persoonlijk uitoefent in de naam van Christus (vgl. LG 27) van de verkondiging van het Woord, het voorgaan in de viering van de Eucharistie en de andere sacramenten, en pastorale leiding. Dit betekent niet dat hij zich afscheidt van het deel van het Volk van God dat aan hem is toevertrouwd (vgl. CD 11) en dat hij geroepen is te dienen in de naam van Christus, de Goede Herder. Het feit dat "de volheid van het sacrament van de orde wordt verleend door de bisschoppelijke wijding" (LG 21) is geen rechtvaardiging voor een bisschoppelijk ambt dat 'monarchaal' is, opgevat als een opeenstapeling van prerogatieven waaruit elk ander charisma en ambt voortvloeit. In plaats daarvan bevestigt het de capaciteit en de plicht om elke gave die de Geest uitstort over gedoopte mannen en vrouwen en over de verschillende gemeenschappen, te verzamelen en in eenheid samen te stellen. Bepaalde aspecten van het bisschopsambt, waaronder de criteria voor de selectie van kandidaten voor het bisschopsambt, worden door Studiegroep 7 behandeld.

39. Het ambt van priesters moet ook in synodale zin worden opgevat en beleefd. In het bijzonder vormen priesters "samen met hun bisschop één presbyterium" (LG 28) ten dienste van dat deel van het Volk van God, dat de lokale Kerk is (vgl. CD 11). Dit vereist dat we de bisschop niet beschouwen als extern aan het presbyteraat, maar als degene die een lokale Kerk voorziet, allereerst voorzittend over haar presbyteraat, waarvan hij deel uitmaakt met een bijzondere eigenheid, en geroepen om speciale zorg uit te oefenen voor priesters.

40. Bisschoppen en priesters worden bijgestaan door

diakens in een band van wederzijdse afhankelijkheid van de twee soorten ambt voor de uitvoering van de apostolische dienst. Bisschoppen en presbyters zijn niet zelfvoorzienend ten opzichte van diakenen

en vice versa. Aangezien de functies van diakenen talrijk zijn - zoals de traditie, het liturgisch gebed en de post-Vaticaanum II praxis laten zien - moeten ze gerelateerd worden aan de bijzonderheid en specificiteit van elke individuele lokale kerk. De dienst van elke diaken moet in ieder geval worden opgevat in harmonie en verbondenheid met die van alle andere diakenen, in overeenstemming met de aard van het diaconale ambt en binnen het kader van zending in een synodale Kerk.

41. Naast het bevorderen van de eenheid in de lokale Kerk is de diocesane of eparchiale bisschop, bijgestaan door priesters en diakens, ook verantwoordelijk voor de relaties met de andere lokale Kerken en de hele Kerk rond de bisschop van Rome in een wederzijdse uitwisseling van gaven. Het herstellen van de traditionele band tussen bisschop zijn en voorgaan in een lokale Kerk is belangrijk, en herstelt de overeenkomst tussen de gemeenschap van bisschoppen (*communio episcoporum*) en de gemeenschap van Kerken (*communio Ecclesiarum*).

Tussen de kerken en in de wereld: de concreetheid van gemeenschap

42. Synodaliteit wordt geïmplementeerd door netwerken van mensen, gemeenschappen, organen en een reeks processen die een effectieve uitwisseling van gaven tussen de Kerken en een evangeliserende dialoog met de wereld mogelijk maken. Het samen wandelen als gedoopten in de verscheidenheid van charisma's, roepingen en bedieningen, en in de uitwisseling van gaven tussen de kerken, is een belangrijk sacramenteel teken voor de wereld van vandaag, die enerzijds steeds intensere vormen van onderlinge verbondenheid ervaart en anderzijds ondergedompeld is in een mercantiele cultuur die gratuïteit marginaliseert.

43. Volgens het Concilie is het krachtens de katholiciteit van de Kerk dat "de afzonderlijke delen hun eigen gaven inbrengen in de andere delen en in het geheel" (LG 13). "Tussen de verschillende delen van de Kerk bestaan banden van intieme gemeenschap met betrekking tot geestelijke rijkdommen, apostolische werkers en tijdelijke middelen. Want de leden van het volk van God zijn geroepen om hun goederen te delen, en de woorden

van de apostel zijn ook van toepassing op de afzonderlijke kerken: 'Zoals ieder een gave heeft ontvangen, gebruik die voor elkaar, als goede rentmeesters van Gods gevarieerde genade' (1 Petr. 4: 10)" (*ibid.*).

44. De Bisschoppelijke Conferenties hopen dat goederen gedeeld zullen worden in een geest van solidariteit tussen de Kerken die samen de ene en unieke Katholieke Kerk vormen, zonder verlangen naar overheersing of aanspraak op superioriteit. Het bestaan van rijke Kerken en Kerken die in grote ontbering leven is een schandaal. Daarom wordt voorgesteld regelingen te treffen om onderlinge banden te bevorderen en ondersteunende netwerken te vormen, ook in de context van groeperingen van Kerken.

45. Alle lokale Kerken ontvangen en geven in de gemeenschap van de ene Kerk. Er zijn Kerken die de steun van financiële en materiële middelen nodig hebben; andere die verrijkt worden door het getuigenis van levend geloof en liefdevolle dienst aan de armsten; weer andere hebben bovenal de hulp nodig van evangelisatoren die hun leven wijden aan het bekendmaken van het Evangelie aan andere volkeren. In het bijzonder wordt de vrijgevigheid erkend en gevraagd van priesters, diakens, gewijde mannen en vrouwen, lekenmannen en -vrouwen die zich inzetten voor de missie *ad gentes*.

46. De lokale Kerken drukken een verlangen uit naar een uitwisseling van spirituele, liturgische en theologische gaven en ook naar een groter gedeeld getuigenis over sociale kwesties van mondiaal belang, zoals de zorg voor het gemeenschappelijke huis en migratiebewegingen. In dit opzicht zal een synodale Kerk kunnen getuigen van het belang dat oplossingen voor gemeenschappelijke problemen worden uitgewerkt op basis van het luisteren naar de stem van allen, in het bijzonder van die groepen, gemeenschappen en landen die gewoonlijk in de marge van grote mondiale processen blijven. Vandaag de dag zijn grote supranationale geografische gebieden, zoals het Amazonegebied, het Congobekken, het Middellandse Zeegebied of vergelijkbare regio's, bijzonder veelbelovende gebieden om vormen van uitwisseling van gaven te implementeren en inspanningen te coördineren.

47. In het bijzonder wordt een synodale Kerk uitgenodigd om de realiteit van menselijke mobiliteit te benaderen vanuit het perspectief van de uitwisseling van gaven. Dit kan een gelegenheid zijn voor ontmoetingen tussen de Kerken in de concreetheid van het dagelijkse leven van steden en buurten, van parochies en bisdommen of eparchieën. Op deze manier wordt de

synodale weg geworteld in de ervaring van de gemeenschappen. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan de mogelijkheid van ontmoeting en uitwisseling van gaven tussen de Kerken van de Latijnse traditie en de Oosterse katholieke Kerken in de diaspora. Studiegroep 1 werkt aan dit thema.

48. De uitwisseling van gaven tussen kerken vindt plaats in contexten die gekenmerkt worden door geweld, vervolging en gebrek aan godsdienstvrijheid; sommige kerken vechten zelfs voor hun voortbestaan en doen een beroep op de solidariteit van andere kerken terwijl ze hun rijkdommen blijven delen, de vrucht van de voortdurende confrontatie met de tegenstand tegen het evangelie en de vervolging waarmee de leerlingen van de Heer door de geschiedenis heen werden geconfronteerd. Bovendien vindt de uitwisseling van gaven plaats in een context die nog steeds overschaduwd wordt door voortdurende vormen van kolonialisme en neokolonialisme. Een kerk die groeit in de praktijk van synodaliteit wordt uitgenodigd om de impact van deze sociale dynamiek op de uitwisseling van gaven te begrijpen en te zoeken naar hun transformatie. Onderdeel van deze toewijding is ook de erkenning dat veel kerken een gewond geheugen meedragen en dat het nodig is wegen van verzoening te bevorderen.

49. Het concept van de 'uitwisseling van gaven' heeft een bijzondere betekenis in relaties met andere Kerken en kerkelijke Gemeenschappen. Johannes Paulus II paste dit idee toe op de oecumenische dialoog: "Dialoog is niet alleen een uitwisseling van ideeën. Op een bepaalde manier is het altijd een 'uitwisseling van gaven'" (UUS 28). Naast de theologische dialoog vindt de uitwisseling van gaven plaats in het delen van gebed, waarbij we ons openstellen om de gaven van andere spirituele tradities dan de onze te ontvangen. Het leven en de spirituele inzichten van heilige vrouwen en mannen uit andere Kerken en kerkelijke Gemeenschappen zijn bijvoorbeeld ook gaven die we kunnen ontvangen door hun herinneringen in te voegen in onze liturgische kalender, in het bijzonder de martelaren. In deze geest moeten we ook vrijgevig zijn en andere christenen de gelegenheid bieden op bedevaart te komen en te bidden bij de heiligdommen en heilige plaatsen waarvan de katholieke Kerk de bewaarder is.

50. De dialoog tussen religies en met culturen staat niet los van de reis van de synode, maar maakt deel uit van haar oproep om nauwere betrekkingen te onderhouden, gezien het feit dat "te allen tijde en in elk land wie God vreest en doet wat juist is, aanvaardbaar is voor God" (LG 9). Daarom is de uitwisseling van gaven niet beperkt tot de christelijke kerken, omdat een

authentieke katholiciteit de horizon verbreedt en de bereidheid vraagt om die factoren te omarmen die het leven, de vrede, de gerechtigheid en de integrale menselijke ontwikkeling bevorderen die aanwezig zijn in andere culturen en religieuze tradities.

Deel II

Paden

Een synodale Kerk is een relationele Kerk waarin intermenselijke dynamiek het weefsel vormt van het leven van een zendingsgerichte gemeenschap, waarvan het leven zich ontvouwt binnen steeds complexere contexten. De hier voorgestelde benadering scheidt ervaringen niet, maar legt verbanden tussen ervaringen, waardoor we kunnen leren van de werkelijkheid, die wordt herlezen in het licht van het Woord van God, van de Traditie, van profetische getuigenissen, en ook reflecteert op gemaakte fouten.

Deel II belicht de processen die zorgen voor de zorg en ontwikkeling van relaties, in het bijzonder de verbondenheid met Christus, gericht op zending en de harmonie van het gemeenschapsleven door het vermogen om samen conflicten en moeilijkheden het hoofd te bieden. Dit deel richt zich op vier verschillende maar diep met elkaar verweven gebieden in het leven van de missionaire synodale kerk: vorming, in het bijzonder naar luisteren (naar het Woord van God, naar de broeders en zusters, en de stem van de Heilige Geest) en onderscheiding, die leidt tot de ontwikkeling van participerende besluitvorming en het nemen van beslissingen met respect voor de verschillende betrokken rollen, in een wederzijdse relatie die transparantie en verantwoording bevordert, en weer de ruimte opent om onderscheiding voor zending mogelijk te maken.

De bron en het hoogtepunt van deze dynamiek is de eucharistie, die de gratuïteit van de liefde van de Vader door de Zoon in de Geest in het hart van alle relaties plaatst. Dit dagelijks brood dat een missionaire synodale Kerk voedt, is ook de inhoud van haar verkondiging aan de wereld.

51. "Elke gedoopte is geroepen om voor zijn eigen vorming te zorgen als antwoord op de gaven van de Heer,

gebruik maken van de talenten die ze hebben ontvangen, zodat ze vrucht dragen en ten dienste stellen van allen" (SR 14a). Deze woorden uit het syntheserapport van de eerste sessie verklaren waarom de behoefte aan vorming een van de thema's was die universeel en het sterkst naar voren kwamen in het hele synodeproces. Daarom vereist het beantwoorden van de vraag "Hoe een synodale Kerk in missie te zijn?" dat we prioriteit geven aan effectieve vormingstrajecten, met bijzondere aandacht voor voortdurende vorming voor iedereen.

52. Voor velen is het deelnemen aan synodale bijeenkomsten een gelegenheid geweest om gevormd te worden in het begrip en de praktijk van synodaliteit. Dit heeft geleid tot een sterk verlangen naar een beter begrip van de betekenis van de doopwaardigheid of dat "bovennatuurlijk geloofsbesef" (LG 12) dat de Geest schenkt als een gave aan het Volk van God. De eerste behoefte is dus een diepere vorming in de kennis van hoe de Geest in de Kerk handelt en haar door de geschiedenis heen leidt.

53. Net zoals er geen missie is zonder context, is er geen Kerk die niet geworteld is in een bepaalde plaats, met haar specifieke cultuur en unieke geschiedenis. Daarom is het onmogelijk om abstracte vormingsinitiatieven te overwegen. Deze moeten bepaald worden door lokale Kerken en hun groeperingen, bisschoppelijke conferenties en gelijkwaardige oosterse hiërarchische structuren. Dit document zal zich daarom beperken tot het aangeven van enkele richtlijnen en fundamentele kenmerken van vorming met betrekking tot synodaliteit, die vervolgens in praktijk moeten worden gebracht, rekening houdend met de specifieke context, cultuur en tradities van een bepaalde plaats.

54. Een synodale Kerk in missie is gegrond in het vermogen om te luisteren, wat vereist dat erkend wordt dat niemand op zichzelf kan staan in de zending van de Kerk en dat iedereen een bijdrage te bieden heeft en iets kan leren van anderen. Vorming in luisteren is daarom een essentiële eerste vereiste. De praktijk van het gesprek in de Geest heeft het mogelijk gemaakt om te ervaren hoe het luisteren naar het Woord van God en onze broeders en zusters met elkaar verweven kunnen worden en hoe deze dynamiek zich geleidelijk opent

voor het
luisteren
naar de
stem van de
Geest. Er
zijn veel
bijdragen
ontvangen
die het
belang van
vorming in
deze
methode
benadrukke
n. De Kerk
heeft een
verscheiden
heid aan
methoden
voor

luisteren, dialoog en onderscheidingsvermogen, voortkomend uit verschillende culturen en spirituele tradities. Het is belangrijk om vorming in deze pluraliteit van methoden te bevorderen, evenals de dialoog tussen deze methoden in lokale contexten. Een belangrijk punt in dit verband is luisteren naar mensen die verschillende soorten armoede en marginalisatie ervaren. Veel lokale kerken melden dat ze zich onvoorbereid voelen op deze taak en spreken de behoefte uit aan specifieke vorming. Dit is een van de punten die aan het werk van Studiegroep 2 zijn toevertrouwd.

55. Het doel van vorming in het perspectief van missionaire synodaliteit is het vormen van getuigen, dat wil zeggen: mannen en vrouwen die in staat zijn de zending van de Kerk op zich te nemen in medeverantwoordelijkheid en samenwerking met de kracht van de Geest (Handelingen 1,8). De vorming is daarom gebaseerd op de dynamiek van de christelijke initiatie, gericht op het bevorderen van de persoonlijke ervaring van de ontmoeting met de Heer die een proces van voortdurende bekering van onze houding, relaties, mentaliteit en structuren met zich meebrengt. Het onderwerp van zending is altijd de Kerk, en elk van haar leden is een getuige en heraut van het heil krachtens het doopsel. De Eucharistie, "de bron en het hoogtepunt van alle christelijk leven" (LG 11), is de fundamentele context van onze vorming in synodaliteit. Als gemeenschap van leven en liefde is het gezin een bevoorrechte plaats voor geloofsopvoeding en christelijke praktijk. In de vervlechting van generaties is het een school van synodaliteit, die iedereen uitnodigt om voor anderen te zorgen en zichtbaar maakt dat iedereen - de zwakken en de sterken, kinderen, jongeren en ouderen - veel te ontvangen en veel te geven heeft.

56. In een synodale Kerk moet vorming integraal zijn. Ze is namelijk niet alleen gericht op het verwerven van verschillende ideeën, overtuigingen of vaardigheden, maar ook op het bevorderen van het vermogen tot ontmoeting, delen, samenwerking en gemeenschappelijk onderscheidingsvermogen. Vorming moet daarom alle dimensies van de menselijke persoon betrekken: intellectueel, affectief en spiritueel. Het mag geen puur theoretische vorming blijven, maar moet concrete ervaringen en zinvolle begeleiding omvatten. Het is even belangrijk om kennis te bevorderen van de culturen waarin

lokale kerken leven en werken, inclusief de digitale cultuur, die wijdverspreid is geworden, vooral onder jongeren. Het werk van Studiegroep 3 is gewijd aan de digitale cultuur en het bevorderen van relevante vorming op dit gebied.

57. Ten slotte is er duidelijk aangedrongen op de noodzaak van een gemeenschappelijke en gedeelde vorming, waaraan leken, mannen en vrouwen, gewijde mannen en vrouwen, gewijde bedienaren en kandidaten voor het gewijde ambt samen deelnemen, zodat ze kunnen groeien in hun wederzijdse kennis en achting voor elkaar, en in hun vermogen om samen te werken. Daartoe is speciale aandacht nodig voor het bevorderen van de deelname van vrouwen aan vormingsprogramma's naast seminaristen, priesters, religieuzen en leken. Het is van cruciaal belang dat vrouwen toegang krijgen tot onderwijs- en vormingsfuncties aan theologische faculteiten, instituten en seminaries. Er wordt ook voorgesteld om priesters, bisschoppen en leken vorming aan te bieden om hen bewust te maken van de rollen en taken die vrouwen al kunnen vervullen in de Kerk en om een evaluatie van het effectieve gebruik van deze mogelijkheden te bevorderen op alle gebieden van het kerkelijk leven: Parochies, bisdommen, lekenverenigingen, kerkelijke bewegingen, nieuwe gemeenschappen, het godgewijde leven, kerkelijke instellingen en de Romeinse Curie. Het werk van Studiegroep 4 is gewijd aan de herziening van de vorming van kandidaten voor het gewijde ambt (*Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*) vanuit een missionair synodaal perspectief. Vanuit alle continenten komt het verzoek om de vorming voor prediking te verbeteren. Ten slotte is er behoefte aan een gezamenlijke vorming die zowel theoretisch als praktisch is in gemeenschappelijk onderscheid binnen en passend bij verschillende lokale contexten.

Kerkelijke onderscheiding voor missie

58. De ene Geest, die een grote verscheidenheid aan charismatische gaven voortbrengt, leidt de Kerk naar de volheid van het leven en de goddelijke waarheid (vgl. Joh 10,10; 16,13). Door de voortdurende aanwezigheid en werking van de Geest wordt de "traditie die van de apostelen komt, voortgezet in de Kerk" (DV 8). Dankzij de leiding van de Geest kan het Volk van God, als deelhebbers aan de profetische functie van Christus (vgl. LG 12), "de ware tekenen van Gods aanwezigheid en doel onderscheiden in de gebeurtenissen, noden en verlangens die het deelt met de rest van de moderne mensheid" (GS 11). Voor deze kerkelijke taak van onderscheiding schenkt

de Heilige Geest de *sensus fidei*, die kan worden omschreven als "het instinctieve vermogen om de nieuwe tekenen van Gods aanwezigheid en doel te onderscheiden" (GS 11).

wegen die de Heer aan de Kerk openbaart" (Franciscus, *toespraak ter gelegenheid van de 50e verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode*, 17 oktober 2015).

59. Onderscheiding verplicht degenen die er persoonlijk aan deelnemen en allen die er samen aan deelnemen op gemeenschapsniveau om een houding van innerlijke vrijheid te cultiveren, open te staan voor nieuwheid en zich in vertrouwen over te geven aan Gods wil, om naar elkaar te luisteren om te horen "wat de Geest tot de Kerken zegt" (Openb. 2,7). Maria, met haar biddende aanwezigheid in het hart van de apostolische gemeenschap in het cenakel (vgl. Handelingen 1,14), is voor allen een levend model en een generatieve gids voor een authentieke synodale spiritualiteit: in het volhardend en verantwoordelijk luisteren naar het Woord en in het meditatief onderscheiden van gebeurtenissen (vgl. Lc 1,26-38; 2,19. 51), in grootmoedige openheid voor de werking van de Heilige Geest (vgl. Lc 1,35), in gedeelde dankbaarheid voor het werk van de Heer (vgl. Lc 1,39-56), en in concrete en tijdige dienstbaarheid aan ieder mens (vgl. Joh 2,1-12) die Jezus aan haar moederlijke zorg heeft toevertrouwd (vgl. Joh 19,25-27).

60. Juist omdat het van iedereen vraagt om zijn of haar standpunt te delen over de gemeenschappelijke zending die we delen, articuleert een proces van onderscheiding op een concrete manier gemeenschap, zending en participatie. Met andere woorden, het is een manier om samen op te trekken. Daarom is het van cruciaal belang om brede deelname aan processen van onderscheiding te bevorderen, waarbij er speciaal op gelet moet worden om mensen aan de rand van de gemeenschap en de samenleving erbij te betrekken.

61. Het uitgangspunt van elk kerkelijk onderscheidingsvermogen is luisteren naar het Woord van God. De Heilige Schrift is het getuigenis *bij uitstek* van Gods communicatie met de mensheid. Ze getuigt dat God tot zijn Volk heeft gesproken en dat nog steeds doet, en ze presenteert de verschillende kanalen waardoor deze communicatie plaatsvindt. God spreekt door persoonlijke meditatie op de Schrift, die resoneert in de harten van degenen die ermee bidden. God spreekt tot de gemeenschap in de liturgie, de plaats bij uitstek om te

interpreteren wat de Heer tot zijn Kerk zegt. God spreekt door de Kerk, zowel Moeder als Leraar, door haar levende Traditie en praktijken, inclusief die van de volksvroomheid. God blijft spreken door de gebeurtenissen in ruimte en tijd, op voorwaarde dat we hun betekenis weten te onderscheiden.

Bovendien communiceert God met zijn Volk door middel van de natuurlijke wereld, waarvan alleen al het bestaan ons wijst op het handwerk van de Schepper, vervuld van de aanwezigheid van de Heilige Geest, die leven geeft. Ten slotte spreekt God in het eigen geweten van ieder mens, dat "het meest intieme centrum en heiligdom van een persoon is, waarin hij of zij alleen is met God wiens stem in hem of haar weerklinkt" (GS 16). Een authentiek onderscheidingsvermogen kan geen van deze kanalen van goddelijke communicatie verwaarlozen.

62. Communale onderscheiding is geen louter organisatorische techniek, maar een veeleisende praktijk die het leven en de zending van de Kerk kwalificeert, geleefd in Christus en de heilige Geest. Daarom moet het altijd worden uitgevoerd met het bewustzijn en de wil om bijeen te komen in de naam van de Heer Jezus (vgl. Mt 18,20), luisterend naar de stem van de Heilige Geest. Zoals Jezus beloofde, kan alleen de heilige Geest de Kerk leiden naar de volheid van leven en waarheid (vgl. Joh 16,13), zodat deze beschikbaar worden voor een wereld die dorst naar betekenis. De middelen waarmee het Volk van God zijn zending van verkondiging en getuigenis van het Evangelie uitvoert, zijn hierin geworteld. Daarom is het een prioriteit om op alle niveaus die evangelische kunst te leren beoefenen die de gemeenschap van de apostelen in Jeruzalem in staat stelde om het eerste synodale gebeuren in de geschiedenis van de Kerk met deze woorden te karakteriseren: "Want het heeft de heilige Geest en ons goed geleken" (Handelingen 15,28). Het is in deze geest dat de praktijk van het missionaire synodale leven van de Kerk dat plaatsvindt in specifieke plaatsen, structuren en gebeurtenissen begrepen en georiënteerd moet worden.

63. Concrete procedurele opties, in hun verscheidenheid, moeten consistent zijn met de eisen van een onderliggende synodale theologische methodologie. Op basis van de ervaring van het synodale proces is het mogelijk om enkele sleutelementen te identificeren, waaronder de noodzaak van (a) een persoonlijk en gemeenschappelijk gebedsleven, inclusief deelname aan de Eucharistie; (b) een adequate persoonlijke en gemeenschappelijke voorbereiding, gebaseerd op het luisteren naar het Woord van God en de werkelijkheid; (c) respectvol en diepgaand luisteren naar het woord van ieder persoon; (d) het zoeken naar een zo breed mogelijke

consensus, niet door het vinden van de kleinste gemene deler, maar door overvloed, gericht op wat het meest "de harten doet branden" (vgl. (cf. Lc 24,32); en (e) hoewel de consensus moet worden geformuleerd door degenen die het proces leiden, moet deze worden teruggegeven aan allen die eraan hebben deelgenomen, zodat zij de consensus kunnen delen met anderen.

hun weergave in die formulering te verifiëren.

64. Onderscheiding vindt altijd plaats 'met de voeten op de grond', dat wil zeggen binnen een concrete context, bewust van de bijzonderheden en complexiteiten ervan. Onderscheiding kan daarom alleen baat hebben bij de analytische bijdrage van de verschillende menselijke, sociale en administratieve wetenschappen die relevant zijn voor de kwestie in kwestie. Dit betekent niet dat technische en wetenschappelijke expertise het laatste woord heeft - een dergelijke benadering zou een technocratische drift zijn. Het doel is eerder om "een concreet fundament te bieden voor de ethische en spirituele route die volgt" (LS 15). Daarom moeten deze vormen van expertise de kans krijgen om hun belangrijke bijdrage te leveren zonder andere perspectieven te domineren.

65. In de Kerk is er een grote verscheidenheid aan benaderingen van onderscheiding en verschillende gevestigde methodologieën. Deze diversiteit is een rijkdom. Met de juiste aanpassingen aan verschillende contexten kan het gebruik van deze verschillende benaderingen vruchtbaar blijken. Met het oog op het algemeen welzijn zouden ze een vruchtbare dialoog moeten aangaan zonder hun respectieve karaktertrekken of identitaire verankeringen aan te tasten. De vruchtbaarheid van Gesprek in de Geest, duidelijk in alle fasen van het synodale proces, nodigt ons uit om deze bijzondere vorm van kerkelijk onderscheid te beschouwen als bijzonder geschikt voor de uitoefening van synodaliteit.

66. In de lokale kerken is het essentieel om vormingsmogelijkheden aan te bieden die een cultuur van onderscheiding verspreiden en voeden, vooral onder degenen die verantwoordelijke posities bekleden. Even belangrijk is de vorming van begeleiders of facilitatoren, wier bijdrage vaak cruciaal blijkt bij het uitvoeren van onderscheidingsprocessen. Het werk van Studiegroep 9, gewijd aan de voorbereiding van theologische criteria en synodale methodologieën voor een gedeelde onderscheiding van controversiële leerstellige, pastorale en ethische kwesties, ontwikkelt zich langs deze lijnen.

Besluitvormingsprocessen

67. "In de synodale Kerk wordt de hele gemeenschap, in de vrije en rijke verscheidenheid van haar leden, bijeengeroepen

om te bidden, te luisteren, te analyseren, te dialogeren, te onderscheiden en advies te geven over het nemen van pastorale beslissingen die zo nauw mogelijk aansluiten bij Gods wil" (ITC 68). Deze verklaring moet vastberaden worden uitgevoerd. Er is moeilijk een effectievere manier te bedenken om een synodale Kerk te bevorderen dan de deelname van allen aan besluitvormings- en besluitvormingsprocessen. Deze deelname vindt plaats op basis van een gedifferentieerde verantwoordelijkheid die elk lid van de gemeenschap respecteert en hun respectieve vaardigheden en gaven waardeert met het oog op een gezamenlijke beslissing.

68. Om de implementatie van een dergelijke visie te vergemakkelijken, is het nuttig om na te denken over hoe dergelijke besluitvormingsprocessen vorm krijgen. Dit laatste omvat gewoonlijk een fase van betrokkenheid en uitwerking (besluitvorming, volgens de Engelse terminologie die ook in andere talen wordt gebruikt) "through a joint exercise of discernment, consultation and co-operation" (ITC 69), die de beslissing informeert en ondersteunt die vervolgens wordt genomen, wat uiteindelijk de verantwoordelijkheid is van de bevoegde autoriteit (bijvoorbeeld, in een bisdom of eparchie, de bisschop). Er is geen concurrentie of conflict tussen de twee fasen, maar door hun combinatie dragen ze ertoe bij dat de genomen beslissingen zoveel mogelijk in overeenstemming zijn met Gods wil: "De dingen uitwerken is een synodale taak; de beslissing is een ministeriële verantwoordelijkheid" (*ibid.*).

69. In veel gevallen schrijft de bestaande wetgeving al voor dat de autoriteit verplicht is een raadpleging te houden voordat zij een beslissing neemt. Deze kerkelijke raadpleging kan niet worden weggelaten en gaat veel verder dan luisteren, omdat het de autoriteit verplicht niet verder te gaan alsof deze niet heeft plaatsgevonden. De autoriteit blijft juridisch gezien vrij omdat het advies niet bindend is, maar als er een algemene overeenstemming ontstaat, zal de autoriteit daar niet van afwijken zonder een overtuigende reden (*sine praevalenti ratione*; CIC, Canon 127, §2, 2°). Als de bevoegde autoriteit dat wel zou doen, zou ze zich isoleren van de geraadpleegden en de band die hen verenigt, schaden. In de Kerk bestaat de uitoefening van het gezag niet uit het opleggen van een willekeurige wil, maar vormt zij veeleer een matigende kracht in de gemeenschappelijke zoektocht naar wat de

Geest vereist, als een dienst ten dienste van de eenheid van het Volk van God.

70. In een synodale Kerk is de verantwoordelijkheid van de bisschop, het college van bisschoppen en de Romeinse paus om beslissingen te nemen onvervreemdbaar, omdat het geworteld is in de hiërarchische structuur van de Kerk die door Christus is ingesteld. Het is echter niet onvoorwaardelijk. Een oriëntatie die naar voren komt in het consultatieve proces als het resultaat van goed onderscheidingsvermogen, vooral als deze wordt uitgevoerd door de participerende organen van de lokale Kerk, kan niet worden genegeerd. Het doel van synodale kerkelijke onderscheiding is niet om de bisschoppen te laten gehoorzamen aan de stem van het volk, waardoor de eerste ondergeschikt wordt aan de laatste, noch om de bisschoppen een hulpmiddel te bieden om reeds genomen beslissingen acceptabeler te laten lijken, maar eerder om te leiden tot een gezamenlijke beslissing in gehoorzaamheid aan de Heilige Geest. Elke tegenstelling tussen raadpleging en beraadslaging is daarom ontoereikend: in de Kerk vindt beraad plaats met de hulp van allen, nooit zonder de pastorale autoriteit die uit hoofde van haar ambt beslissingen neemt. Om deze reden doet de terugkerende formule in de *Codex van Canoniek Recht*, die spreekt van een 'raadgevende stem alleen' (*tantum consultivum*), afbreuk aan de waarde van raadpleging en moet gecorrigeerd worden.

71. Het is aan de lokale kerken om in toenemende mate alle mogelijkheden te implementeren om authentiek synodale besluitvormingsprocessen tot leven te brengen die passen bij de specifieke kenmerken van de context. Dit is een taak van groot belang en urgentie omdat de succesvolle implementatie van de synode er grotendeels van afhangt. Zonder tastbare veranderingen zal de visie van een synodale Kerk niet geloofwaardig zijn. Dit zal die leden van het Volk van God van zich vervreemden die kracht en hoop hebben geput uit de synodale reis. Dit geldt in het bijzonder voor de effectieve deelname van vrouwen aan het opstellen en nemen van besluiten, zoals gevraagd in veel van de bijdragen die ontvangen zijn van de Bisschoppelijke Conferenties.

72. Tenslotte mag niet vergeten worden dat processen van raadpleging, gemeenschappelijk beraad en synodale besluitvorming vereisen dat degenen die eraan deelnemen

daadwerkelijk toegang hebben tot alle relevante informatie, zodat zij hun eigen gemotiveerde mening kunnen formuleren. De autoriteit die het proces initieert is er verantwoordelijk voor dat dit gebeurt. Goede synodale besluitvormingsprocessen vereisen een passend niveau van transparantie. Evenzo is het belangrijk om te erkennen

de delicate van de taak en de speciale verantwoordelijkheid van degenen die hun mening geven tijdens een raadpleging.

Transparantie, verantwoording en evaluatie

73. Een synodale Kerk vereist zowel een cultuur als een praktijk van transparantie en verantwoordingsplicht, die essentieel zijn om het wederzijdse vertrouwen te bevorderen dat nodig is om samen op te trekken en medeverantwoordelijkheid uit te oefenen omwille van de gemeenschappelijke zending. In de Kerk beantwoordt het afleggen van verantwoording niet in de eerste plaats aan sociale en organisatorische behoeften. De basis ervan ligt veeleer in het wezen van de Kerk als een mysterie van gemeenschap.

74. In het Nieuwe Testament vinden we verantwoordingspraktijken in het leven van de vroege Kerk die in belangrijke mate te maken hebben met het beschermen van de gemeenschap van de Kerk. Hoofdstuk 11 van de Handelingen van de Apostelen geeft ons hier een voorbeeld van. Als Petrus terugkeert naar Jeruzalem nadat hij Cornelius, een heiden, heeft gedoopt, wordt hij door de besneden gelovigen berispt met de woorden: "Waarom bent u naar onbesnedenen gegaan en hebt u met hen gegeten?" (Handelingen 11:2-3). (Handelingen 11:2-3). Petrus antwoordt door de redenen achter zijn daden uit te leggen. Verantwoording afleggen over iemands bediening voor de gemeenschap behoort dus tot de oudste tradities van de kerk, die teruggaat tot de tijd van de apostelen. De christelijke theologie van het rentmeesterschap biedt een kader om de uitoefening van gezag te begrijpen en om na te denken over transparantie en het afleggen van verantwoording.

75. In onze tijd is de roep om transparantie en verantwoording in en door de kerk ontstaan als gevolg van het verlies aan geloofwaardigheid door financiële schandalen en, nog meer, seksueel misbruik en andere vormen van misbruik van minderjarigen en kwetsbare personen. Het gebrek aan transparantie en verantwoordingsplicht voedt het klerikalisme, dat gebaseerd is op de impliciete aanname dat gewijde ambtsdragers aan niemand verantwoording schuldig zijn

voor de uitoefening van het gezag dat hen is toegekend.

76. Als de synodale Kerk gastvrij wil zijn, dan moeten verantwoording en transparantie de kern vormen van haar handelen op alle niveaus, niet alleen op het niveau van autoriteit. Echter,

gezagdragers hebben in dit opzicht een grotere verantwoordelijkheid. Transparantie en verantwoording zijn niet beperkt tot seksueel en financieel misbruik. Ze moeten ook betrekking hebben op pastorale plannen, evangelisatiemethoden en de manier waarop de kerk de waardigheid van de mens respecteert, bijvoorbeeld met betrekking tot de arbeidsomstandigheden binnen haar instellingen.

77. Terwijl de praktijk van verantwoordingsplicht tegenover superieuren door de eeuwen heen bewaard is gebleven, moet de dimensie van verantwoordingsplicht van het gezag tegenover de gemeenschap hersteld worden. Transparantie moet een kenmerk zijn van de uitoefening van gezag in de Kerk. Vandaag de dag blijken structuren en vormen van regelmatige evaluatie van de manier waarop **allerlei** soorten ambtelijke verantwoordelijkheden worden uitgeoefend, noodzakelijk te zijn. Evaluatie, opgevat in een niet-moralistische zin, stelt ambtsdragers in staat om zich snel aan te passen en bevordert hun groei en vermogen om hun dienst beter uit te voeren.

78. Naast het naleven van wat al voorzien is in de canonieke normen met betrekking tot controlecriteria en -mechanismen, is het aan de lokale Kerken en vooral aan hun groeperingen (d.w.z. kerkprovincies, bisschoppelijke conferenties en oosterse hiërarchische structuren) om doeltreffende vormen en procedures van transparantie en verantwoordingsplicht uit te werken, passend bij de verschillende contexten, gebaseerd op het burgerlijk regelgevend kader, de verwachtingen van de samenleving en de feitelijke beschikbaarheid van deskundigheid op dit gebied. Maar zelfs waar de middelen schaars zijn, zal de Kerk werken aan een evolutie van haar werk, ethos en mentaliteit in de richting van transparantie en een cultuur van verantwoording.

79. In het bijzonder lijkt het noodzakelijk om, in vormen die passen bij elke context, ten minste te garanderen a) een effectieve werking van de Raden voor Economische Zaken; b) de effectieve betrokkenheid van het Volk van God, in het bijzonder van de meest competente leden, bij de pastorale en economische planning; c) de voorbereiding en publicatie (met echte toegankelijkheid) van een jaarlijks financieel overzicht, zoveel mogelijk gecertificeerd door

externe auditors, dat het beheer van de goederen en financiële middelen van de kerk en haar instellingen transparant maakt; d) een jaarlijkse verklaring over de prestaties van de missie, met een illustratie van de initiatieven die zijn genomen op het gebied van

bescherming (bescherming van minderjarigen en kwetsbare personen) en bevordering van de toegang van vrouwen tot gezagsposities en hun deelname aan besluitvormings- en besluitvormingsprocessen; en e) periodieke evaluatieprocedures over de prestaties van degenen die een ambt uitoefenen of een functie bekleden binnen de kerk. Dit zijn punten die van groot belang en urgent zijn voor de geloofwaardigheid van het synodale proces en de uitvoering ervan.

Deel III

Plaatsen

Het missionaire synodale leven van de Kerk, de vitale relaties waaruit zij bestaat en de wegen die haar ontwikkeling mogelijk maken, mogen de concreetheid en specificiteit van 'plaats' niet over het hoofd zien, dat wil zeggen, de Kerk geplaatst binnen een gegeven context en cultuur. Deel III nodigt ons uit om een statische visie op plaatsen te overwinnen die ze ordent in opeenvolgende niveaus of graden volgens een piramidemodel (d.w.z. parochie, decanaat, bisdom of eparchie, kerkelijke provincie, bisschoppenconferentie of oosterse hiërarchische structuur, en universele Kerk). Dit is nooit onze visie geweest. Het netwerk van relaties en de uitwisseling van gaven tussen de Kerken zijn altijd verweven geweest als een web van relaties, eerder dan opgevat als lineair in vorm. Ze zijn verzameld in de band van eenheid waarvan de Romeinse paus het eeuwige en zichtbare principe en fundament is. In die zin is de katholiciteit van de Kerk nooit samengegaan met een abstract universalisme. Bovendien, in de context van een snel veranderende opvatting van ruimte, zou het beperken van het optreden van de Kerk binnen louter ruimtelijke grenzen haar gevangen houden in een fataal immobilisme en een zorgwekkende pastorale overbodigheid veroorzaken, waardoor zij niet in staat zou zijn de meest dynamische delen van de bevolking, vooral de jongeren, te bereiken. In plaats daarvan moeten plaatsen begrepen worden vanuit een perspectief van wederzijdse afhankelijkheid, die concreet wordt in de relaties tussen kerken en de groeperingen die ze vormen, begiftigd met een eenheid van betekenis. De dienst van de eenheid, die op de bisschop van Rome en het college van bisschoppen in gemeenschap met hem rust, moet rekening houden met dit perspectief en de juiste manier vinden om de eenheid te bewaren.

institutionele vormen die nodig zijn voor de uitoefening ervan.

Gedeelde reisgebieden

80. "Aan de Kerk van God die in Korinthe is..." (1 Kor 1:2). De verkondiging van het evangelie, door geloof te wekken in de harten van mannen en vrouwen, zorgt ervoor dat er een Kerk wordt gevestigd op een plaats. De Kerk kan niet begrepen worden zonder geworteld te zijn in een plaats en een cultuur en zonder de relaties die ontstaan tussen plaatsen en culturen. Het benadrukken van het belang van plaats betekent niet t o e g e v e n aan particularisme of relativisme, maar het versterken van de concreetheid waarin, in ruimte en tijd, een gedeelde ervaring van verbondenheid met de manifestatie van de Drie-enige God die redt gestalte krijgt. De dimensie van plaats bewaart de generatieve pluraliteit van de vormen van deze ervaring en hun worteling in specifieke culturele en historische contexten. De verscheidenheid aan liturgische, theologische, spirituele en disciplinaire tradities laat zien hoezeer deze pluraliteit de Kerk verrijkt en mooi maakt. De gemeenschap van de Kerken, elk met zijn lokale concreetheid, manifesteert de gemeenschap van de gelovigen in de ene en unieke Kerk, en vermijdt haar verdamping in een abstract en homogeniserend universalisme.

81. Het pluralisme van culturen en de vruchtbaarheid van de ontmoeting en dialoog tussen hen zijn een voorwaarde voor het leven van de Kerk, een uitdrukking van en geen bedreiging voor haar katholiciteit. De heilsboodschap blijft één en dezelfde: "Er is één lichaam en één Geest, zoals ook u geroepen bent tot de ene hoop van uw roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is" (Ef.4,4-6). Deze boodschap is pluriform en komt tot uitdrukking in verschillende volkeren, culturen, tradities en talen. Door deze pluraliteit van vormen serieus te nemen worden hegemonische tendensen vermeden en wordt het risico beperkt dat de heilsboodschap wordt gereduceerd tot één enkel begrip van het kerkelijk leven en zijn liturgische, pastorale of morele uitdrukking. Het web van relaties binnen een synodale Kerk, zichtbaar gemaakt in de uitwisseling van gaven tussen de kerken en gewaarborgd door de eenheid van het bisschoppencollege onder leiding van de bisschop van Rome, is een dynamische bewaker van een eenheid die nooit uniformiteit kan worden.

82. Vand
aag de dag
komt deze
visie van
een Kerk die
geworteld is
in concrete
contexten de
sociaal-
culturele
omstandighe
den van
onze

tijden, die onze ervaring van geworteld zijn in een bepaald gebied ingrijpend hebben veranderd. Een plaats kan niet langer louter geografisch en ruimtelijk worden opgevat, maar wijst erop dat we deel uitmaken van een netwerk van relaties en een cultuur die dynamischer en mobieler zijn dan in het verleden. Deze realiteit daagt de organisatievormen van de kerk uit, die gestructureerd zijn op basis van een ander concept van plaats. Dit vraagt ook om het aannemen van gedifferentieerde criteria die passen bij verschillende contexten, die elkaar niet tegenspreken, om de ene waarheid in het leven van mensen te incarneren.

83. Verstedelijking is één factor in deze verschuiving. Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid leeft het grootste deel van de mensheid in stedelijke gebieden in plaats van op het platteland. Het gevoel ergens bij te horen neemt andere vormen aan in een stedelijke context, waar de grenzen die een plaats structureren op een andere manier worden gesmeed. In grote megasteden zijn er maar een paar metrohaltes nodig om de grenzen van niet alleen de parochie maar ook het bisdom te overschrijden: een reis die veel mensen meerdere keren per dag maken. Veel levens vinden routinematig plaats op weg tussen verschillende kerklocaties.

84. Een tweede factor is de toegenomen mobiliteit van mensen in een geglobaliseerde wereld. Vluchtelingen en migranten vormen vaak levendige gemeenschappen, waardoor de geloofspraktijk wordt uitgebreid en de plaats waar ze zich vestigen diverser wordt. Tegelijkertijd onderhouden ze banden en relaties met hun land van herkomst, vaak dankzij digitale media. Ze ervaren vaak dat ze tegelijkertijd deel uitmaken van meerdere lokale, culturele en taalkundige groepen. Gemeenschappen van herkomst ervaren aan de ene kant een vermindering van hun ledenaantal, soms tot op het punt van vechten om te overleven. Aan de andere kant wordt hun relationele en culturele weefsel wereldwijd uitgebreid. Zoals de eerste zitting opmerkte, is de situatie van sommige Oosterse katholieke kerken in dit opzicht emblematisch: met de huidige migratiecijfers zouden hun diasporaleden talrijker kunnen worden dan degenen die in hun canonieke gebieden wonen (cf. SR 6c). In ieder geval zal het definiëren van plaats in louter geografische termen steeds anachronistischer worden. Studiegroep 1 wordt opgeroepen na te denken over de uitdagingen die dit met

zich meebrengt voor de betrekkingen tussen de Oosterse
katholieke Kerken en de Latijnse Kerk.

85. Tot slot kunnen we niet voorbijgaan aan de verspreiding van de digitale cultuur, vooral onder jongeren. Het heeft een radicale invloed op de ervaring en conceptie van ruimte en tijd en verandert allerlei menselijke activiteiten, waaronder communicatie, relaties en geloof. Het is geen toeval dat de Eerste Zitting stelt dat "digitale cultuur dus niet zozeer een apart gebied van zending is, maar een cruciale dimensie van het getuigenis van de kerk in de hedendaagse samenleving" (SR 17b). Studiegroep 3 wijdt zich aan het bestuderen van deze uitdaging.

86. Deze dynamiek van maatschappij en cultuur nodigt de Kerk uit om opnieuw na te denken over de betekenis van haar eigen lokale dimensie ten behoeve van zending. Zonder uit het oog te verliezen dat het leven zich altijd afspeelt in fysieke contexten en concrete culturen, is het nodig om af te stappen van een louter ruimtelijke interpretatie van plaats: plaatsen, zelfs en vooral die van de Kerk, zijn niet alleen ruimten maar omgevingen en netwerken waarin relaties zich kunnen ontwikkelen, die mensen worteling en een basis bieden voor zending, die zij zullen uitvoeren waar hun leven zich ook ontvouwt. De synodale bekering van geesten en harten moet gepaard gaan met een synodale hervorming van kerkelijke realiteiten, die wegen moeten zijn waarop we samen reizen. Dit betekent echter niet dat pastorale actie wordt overgelaten aan electieve affiliaties. Het doel is om iedere man en vrouw te ontmoeten.

87. Deze hervorming moet worden doorgevoerd vanuit een begrip van de Kerk als het heilige Volk van God, gearticuleerd in de gemeenschap van Kerken (*communio Ecclesiarum*). De ervaring heeft ons geleerd dat het opstarten van het synodale proces in de lokale Kerken de eenheid van de hele Kerk niet in gevaar brengt, maar veeleer de verscheidenheid en universaliteit van het Volk van God tot uitdrukking brengt (vgl. LG 22). Het brengt ook de uitoefening van het ambt van eenheid van de bisschop van Rome niet in gevaar maar versterkt die juist. We beginnen niet na te denken over de Kerk vanuit haar instellingen. Sterker nog, deze moeten worden heroverwogen in de logica van missionaire dienst, inclusief die op het hoogste niveau.

88. Gezien het ambt van de bisschop van Rome als zichtbaar beginsel van eenheid van de hele Kerk en van elke bisschop als zichtbaar beginsel van eenheid in zijn

plaatselijke Kerk, kon het Concilie zeggen dat de Kerk, het mystieke Lichaam van Christus, ook een lichaam van Kerken is, waarin en waaruit

bestaat de ene unieke katholieke Kerk (vgl. LG 23). Dit lichaam omvat: (a) de afzonderlijke Kerken als delen van het Volk van God, elk toevertrouwd aan een bisschop; (b) de groeperingen van Kerken, waar de gevallen van gemeenschap bovenal worden vertegenwoordigd door de hiërarchische organen; en (c) de hele Kerk (*Ecclesia tota*), waar de Kerk als een gemeenschap van Kerken wordt uitgedrukt door het college van bisschoppen verzameld rond de bisschop van Rome in de band van bisschoppelijke (*cum Petro*) en hiërarchische (*sub Petro*) gemeenschap. De hervorming van kerkelijke instellingen kan niet anders dan deze geordende articulatie van de Kerk volgen.

Plaatselijke Kerken in de ene en unieke Katholieke Kerk

89. Van nature is de lokale Kerk de plaats waar we het meest direct het missionaire synodale leven van de hele Kerk ervaren. De bijdragen van de bisschoppelijke conferenties spreken over parochies, basis- en kleine christelijke gemeenschappen als contexten van verbondenheid en deelname aan zending. Zoals de in Sacrofano verzamelde pastoors verklaarden: "De leden van parochies zijn en worden missionaire leerlingen van Jezus die in zijn naam samenkomen voor gebed en aanbidding, dienst en getuigenis in tijden van vreugde en verdriet, hoop en strijd." God is aan het werk in deze kerkelijke realiteit. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat we meer moeten doen om de grote flexibiliteit van de parochie te benutten, die wordt begrepen als een gemeenschap van gemeenschappen in dienst van missionaire creativiteit.

90. Vandaag de dag bestaan de lokale Kerken ook uit verenigingen en gemeenschappen die oude en nieuwe uitingen van christelijk leven zijn. Met name Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven dragen veel bij aan het leven van de plaatselijke Kerken en aan de vitaliteit van missionaire actie. Hetzelfde geldt voor lekenverenigingen, kerkelijke bewegingen en nieuwe gemeenschappen. Vandaag de dag komt het behoren tot de Kerk tot uitdrukking in een toenemend aantal vormen die niet formeel verbonden zijn met een geografisch afgebakende basis, maar die verbonden zijn met banden

van vereniging. Deze verscheidenheid aan vormen moet bevorderd worden in het licht van de missionaire oriëntatie en de kerkelijke onderscheiding van wat de Heer in elke context vraagt.

Het animeren van deze veelheid aan verscheidenheid en de zorg voor de banden van eenheid zijn de specifieke bevoegdheden van de diocesane of eparchiale bisschop. Studiegroep 6 heeft de opdracht over deze aspecten na te denken.

91. Zoals in de vorige fasen van het synodale proces, zo ook in de raadpleging die voorafging aan het opstellen van dit *Instrumentum Laboris*: veel van de ontvangen bijdragen beschouwen de verschillende soorten Raden van parochie, decanaat, bisdom of eparchaat als essentiële instrumenten voor de planning, organisatie, uitvoering en evaluatie van pastorale activiteiten, en wijzen op de noodzaak om ze te versterken. Deze structuren zijn voorzien in het bestaande canonieke recht dat al van kracht is. Met de juiste aanpassingen zouden ze nog geschikter kunnen blijken om een synodale aanpak concreet vorm te geven. Deze Raden kunnen onderwerpen worden van kerkelijk onderscheidingsvermogen en synodale besluitvorming en plaatsen voor de praktijk van verantwoording en de evaluatie van degenen die gezaghebbende posities innemen, zonder te vergeten dat zij op hun beurt verantwoording moeten afleggen over de manier waarop zij hun taken uitvoeren. Daarom is dit een van de meest veelbelovende gebieden waarop actie ondernomen kan worden voor een snelle implementatie van de synodale voorstellen en oriëntaties, wat leidt tot veranderingen met een effectieve en snelle impact.

92. Veel bijdragen wijzen op de noodzaak om het profiel van deze organen en hun werkwijze aan te passen om deze richting in te slaan. Dit vereist vooral aandacht voor de manier waarop de leden worden benoemd, waarbij ernaar wordt gestreefd dat hun samenstelling een afspiegeling is van die van de gemeenschap die zij dienen (parochie of bisdom/bisdom) om op geloofwaardige wijze een cultuur van transparantie en verantwoordingsplicht te bevorderen. Het is daarom noodzakelijk dat de meerderheid van de leden niet gekozen wordt door de autoriteit (parochiepriester of bisschop), maar op een andere manier wordt aangewezen, zodat de realiteit van de gemeenschap of lokale kerk tot uitdrukking komt.

93. In dezelfde geest moet aandacht worden besteed aan de samenstelling van deze organen om een grotere

betrokkenheid van vrouwen, jongeren en mensen die in omstandigheden van armoede of marginalisatie leven bij de samenstelling van deze organen aan te moedigen. Bovendien is het, zoals de eerste zitting heeft benadrukt, van fundamenteel belang dat deze organen mannen en vrouwen bevatten die zich inzetten om te getuigen van het geloof in de gewone werkelijkheid.

van het leven en in hun sociale context, met een erkende apostolische en missionaire instelling (vgl. SR 18d), en niet alleen degenen die betrokken zijn bij de organisatie van het leven en de diensten van de gemeenschap. Op deze manier zal de kerkelijke onderscheiding die door deze organen wordt uitgevoerd, profiteren van een grotere openheid en vermogen om de werkelijkheid en een verscheidenheid aan perspectieven te analyseren. Tot slot wijzen veel bijdragen op de wens om die raden verplicht te stellen waarvan de oprichting onder de huidige wetgeving discretionair is.

94. Sommige bisschoppenconferenties hebben ervaringen met hervormingen uitgewisseld en goede praktijken geïdentificeerd die al bestaan. Deze omvatten het creëren van netwerken van pastorale raden op het niveau van kleine en basis-christelijke gemeenschappen, parochies en dekenaten, tot aan de diocesane pastorale raad. Als model van overleg en luisteren wordt voorgesteld om op alle niveaus kerkvergaderingen te houden, waarbij geprobeerd wordt het overleg uit te breiden met de bijdrage van andere kerken en kerkelijke gemeenschappen, van andere religies die in de lokale context aanwezig zijn en van de samenleving, waarmee de christelijke gemeenschap samen op weg is.

De banden die de eenheid van de Kerk vormen

95. De gemeenschappelijke horizon van de uitwisseling van gaven, geschetst in deel I, inspireert de relatie tussen de kerken. Het combineert de nadruk op de banden die vorm geven aan de eenheid van de Kerk met een waardering voor de bijzonderheden die verbonden zijn met de context waarin elke lokale Kerk leeft, met haar geschiedenis en traditie. Het aannemen van een synodale stijl stelt ons in staat om het idee te overwinnen dat alle Kerken noodzakelijkerwijs op elk punt hetzelfde tempo moeten aanhouden. Integendeel, verschillen in tempo kunnen worden gewaardeerd als een uitdrukking van legitieme diversiteit en een kans voor de uitwisseling van gaven en voor wederzijdse verrijking. Om deze horizon te realiseren, moet deze belichaamd worden in concrete structuren en praktijken. Het beantwoorden van de vraag "Hoe een synodale Kerk in missie te zijn?" vereist het identificeren en bevorderen van zulke structuren en

praktijken.

96. Oosterse hiërarchische structuren en bisschoppelijke conferenties zijn fundamentele instrumenten voor het creëren van banden en het uitwisselen van ervaringen tussen de Kerken en

voor het decentraliseren van bestuur en pastorale planning. "Het Tweede Vaticaans Concilie stelde dat, net als de oude patriarchale Kerken, bisschoppelijke conferenties in staat zijn 'op vele en vruchtbare manieren bij te dragen aan de concrete verwezenlijking van de collegiale geest' (LG 23). Toch is dit verlangen niet volledig gerealiseerd, omdat een juridische status van bisschopsconferenties die hen zou zien als subjecten van specifieke attributies, inclusief echte leerstellige autoriteit, nog niet voldoende is uitgewerkt" (EG 32). Op zoek gaan naar hoe een synodale Kerk in zending te zijn vereist het aanpakken van deze vraag.

97. Uit alles wat tot nu toe tijdens dit synodale proces is verzameld, komen de volgende voorstellen naar voren: (a) erkenning van de bisschopsconferenties als kerkelijke subjecten met leerstellige autoriteit, uitgaande van sociaal-culturele diversiteit binnen het kader van een veelzijdige Kerk, en voorstander van de waardering van liturgische, disciplinaire, theologische en spirituele uitdrukkingen die passen bij verschillende sociaal-culturele contexten; (b) de werkelijke ervaring met het functioneren van de bisschoppelijke conferenties en de oosterse hiërarchische structuren en met de betrekkingen tussen bisschoppen en de Heilige Stoel evalueren om de concrete hervormingen vast te stellen die moeten worden doorgevoerd; de *ad limina* bezoeken, die onder Studiegroep 7 vallen, zouden een geschikte context voor deze evaluatie kunnen zijn; en c) ervoor zorgen dat alle bisdommen of bisdommen worden toegewezen aan een kerkelijke provincie en een bisschoppelijke conferentie of oosterse hiërarchische structuur (vgl. CD 40).

98. Het bijeenroepen van continentale vergaderingen in alle regio's was een innovatie van het huidige synodale proces en een manier om de conciliaire instructie om de bijzonderheid "van elk groot sociaal-cultureel gebied" te eren op een meer coherente manier uit te voeren, op zoek naar "een diepgaandere aanpassing op het hele gebied van het christelijk leven" (AG 22). Deze ervaring, evenals de reis van de Kerken in sommige regio's, roept de vraag op hoe we de synodale en collegiale dynamiek een meer passende institutionele uitdrukking kunnen geven, bijvoorbeeld door middel van kerkelijke vergaderingen en

bisschoppelijke conferenties. Aan deze organen kunnen de gecoördineerde taken van continentaal of regionaal overleg en besluitvorming worden toevertrouwd. Discernmentmethoden kunnen ook worden ontwikkeld om diverse kerkelijke actoren te betrekken bij het opstellen van

documenten en het nemen van beslissingen. Verder wordt voorgesteld om in het kader van de onderscheiding ook ruimte te bieden voor luisteren en dialoog met burgerlijke instellingen, vertegenwoordigers van andere religies, niet-katholieke organisaties en de samenleving in het algemeen, in vormen die aangepast zijn aan de diversiteit van de contexten.

99. De wens om de lokale synodale dialoog voort te zetten en niet te beëindigen en de noodzaak van een effectieve geloofsculturatie in specifieke regio's drijft ons naar een nieuwe waardering van de instelling van bijzondere Concilies, provinciale of plenaire, waarvan de periodieke viering een verplichting is geweest voor een groot deel van de geschiedenis van de Kerk. Gebaseerd op de ervaring van het bewandelen van de synodale weg, kan men denken aan vormen die een vergadering van bisschoppen samenbrengen met een kerkelijke vergadering bestaande uit leden van de gelovigen (priesters, diakens, gewijde mannen en vrouwen, leken), afgevaardigd door de pastorale raden van de betrokken bisdommen of epararchieën, of op een andere manier aangewezen om de verscheidenheid van de Kerk in de regio te weerspiegelen. Om dit te bevorderen moet de procedure voor *de erkenning* van de conclusies van bepaalde Concilies worden hervormd om de tijdige publicatie ervan te bevorderen.

De dienst aan de eenheid van de bisschop van Rome

100. Het beantwoorden van de vraag "Hoe een synodale Kerk in zending te zijn?" vereist ook het opnieuw bekijken van de dynamiek die synodaliteit, collegialiteit en prismaat verenigt, zodat het de relaties kan innervieren tussen de instellingen waardoor het concreet tot uitdrukking komt.

101. Het huidige Synodale Proces heeft de waarheid aangetoond van de conciliaire bevestiging dat "er binnen de kerkelijke gemeenschap rechtmatig bijzondere kerken zijn die hun eigen tradities hebben, terwijl het prismaat van de zetel van Petrus intact blijft, die voorgaat in de universele gemeenschap van naastenliefde en de legitieme verschillen vrijwaart en er tegelijkertijd voor zorgt dat wat bijzonder is niet alleen de eenheid niet schaadt,

maar er juist toe bijdraagt" (vgl. LG 13). Op grond van deze functie is de bisschop van Rome als zichtbaar beginsel van de eenheid van de hele Kerk (vgl. LG 23)

de borg van synodaliteit. Hij roept de hele Kerk op tot synodale actie door het bijeenroepen, voorzitten en bevestigen van de resultaten van de bisschoppensynodes; het zou zijn zorg moeten zijn ervoor te zorgen dat de Kerk groeit in een synodale stijl en vorm.

102. Bezinning op de vormen van uitoefening van het petrijnse ambt moet ook plaatsvinden vanuit het perspectief van "gezonde decentralisatie" (EG 16), zoals aangespoord door paus Franciscus en gevraagd door vele bisschoppenconferenties. Volgens de formulering in de Apostolische Constitutie *Praedicate Evangelium* (19 maart 2022) houdt dit in dat "aan de bevoegdheid van de bisschoppen de bevoegdheid wordt overgelaten om in de uitoefening van "hun eigenlijke taak als leraren" en herders die kwesties op te lossen waarmee zij vertrouwd zijn en die de eenheid van de kerk in leer, discipline en gemeenschap niet aantasten, waarbij zij altijd handelen met die geest van medeverantwoordelijkheid die de vrucht en uitdrukking is van het specifieke mysterium communionis dat de Kerk is. "(PE II, 2).

103. Om verder te gaan zouden we de lijn kunnen volgen van het recente Motu Proprio *Competentias quasdam decernere* (15 februari 2022), dat "bepaalde bevoegdheidsgebieden toewijst met betrekking tot de bepalingen van de Codes die bedoeld zijn om de eenheid van discipline in de universele Kerk te waarborgen, en uitvoerende macht in de lokale Kerken en kerkelijke instellingen op basis van "de kerkelijke dynamiek van gemeenschap" (Proloog).

104. Bovendien kan het opstellen van canonieke normen ook een plaats zijn om een synodale stijl uit te oefenen. Het opstellen van regels impliceert niet slechts de uitoefening van een door het gezag begiftigde macht, maar moet worden beschouwd als waarachtig kerkelijk onderscheidingsvermogen. Zelfs als alleen zij alle prerogatieven heeft om wetten te maken, kan en moet de autoriteit daarbij handelen met een synodale methode om een norm af te kondigen die de vrucht is van het luisteren in de Geest naar een behoefte aan rechtvaardigheid.

105. De al genoemde Apostolische Constitutie *Praedicate Evangelium* heeft de dienst van de Romeinse Curie aan de bisschop van Rome en het

bisschoppencollege op synodale en missionaire wijze vormgegeven. Om de transparantie en de verantwoordingsplicht te ondersteunen, moet het werk van de Curie periodiek worden geëvalueerd en toevertrouwd aan een onafhankelijk orgaan (zoals de Raad van Kardinalen en/of een bisschoppenraad).

door de synode). Studiegroep 8 onderzoekt de rol van de Pauselijke Vertegenwoordigers vanuit een synodaal missionair perspectief en onderzoekt manieren om hun werk te evalueren.

106. De synodevergadering van oktober 2023 heeft aangegeven dat de vruchten van de eerste zitting geëvalueerd moeten worden (vgl. SR 20j). Deze evaluatie kan niet voorbijgaan aan de ontwikkeling die is vastgelegd in de Apostolische Constitutie *Episcopalis Communio*, die de synode verandert van een incidentele gebeurtenis in een kerkelijk proces dat zich uitstrekt in ruimte en tijd. Onder de plaatsen waar synodaliteit en collegialiteit op het niveau van de hele Kerk worden beoefend, springt de bisschoppensynode er zeker uit. Ingesteld door Paulus VI als een vergadering van bisschoppen die bijeengeroepen werd om op conciliaire wijze deel te nemen aan de zorg van de Romeinse paus voor de hele Kerk, is het nu, in de vorm van het proces in fasen, het gebied waar de dynamische relatie tussen synodaliteit, collegialiteit en primaat gerealiseerd wordt en bevorderd kan worden. Het hele heilige Volk van God, de bisschoppen aan wie de afzonderlijke delen zijn toevertrouwd en de bisschop van Rome als beginsel van eenheid van de Kerk nemen volledig deel aan het Synodale Proces, ieder volgens zijn eigen functie. Deze deelname wordt duidelijk door de synodale vergadering die rond de bisschop van Rome is verzameld en die in haar samenstelling de verscheidenheid en universaliteit van de Kerk laat zien als "het sacrament van de eenheid, het heilige volk dat onder de bisschoppen tot een geordend geheel is getrokken" (SC 26).

107. Een van de belangrijkste vruchten van de Synode 2021-2024 is de intensiteit van de oecumenische impuls en de belofte die deze markeert. Het kan ook nuttig zijn om de kwestie van de uitoefening van het petrijnse ambt in dit licht te bezien, door het te openen "voor een nieuwe situatie" (UUS 95). Het recente document *De bisschop van Rome: Primacy and Synodality in Ecumenical Dialogues and Responses to the Encyclical Ut Unum Sint*, uitgegeven door het Dicastery for the Promotion of Christian Unity, biedt inzichten voor verdere studie. Dit thema maakt deel uit van het werk van Studiegroep 10, die zich bezighoudt met de receptie van de vruchten van de oecumenische reis in kerkelijke praktijken.

108. De rijkdom die wordt geboden door de deelname van broederlijke afgevaardigden van andere Kerken en kerkelijke

Gemeenschappen in de Eerste Zitting nodigt ons uit om ons begrip en waardering te verdiepen voor de manier waarop synodaliteit in praktijk wordt gebracht door onze oecumenische partners, zowel in het Oosten als in het Westen. De oecumenische dialoog is fundamenteel voor het bevorderen van een begrip van synodaliteit en de eenheid van de Kerk. Bovenal drijft het ons om ons authentieke oecumenische synodale praktijken voor te stellen, inclusief vormen van overleg en onderscheiding over gedeelde en dringende zorgen. Aan de basis van deze mogelijkheid ligt het feit dat we verenigd zijn in het ene doopsel, waaruit de identiteit van het Volk van God en de dynamiek van gemeenschap, participatie en zending voortvloeien.

Conclusie

De Synodale Kerk in de Wereld

109. Alles in deze wereld is met elkaar verbonden en wordt gekenmerkt door een rusteloos verlangen naar de ander. Alles is een oproep tot relatie en een getuigenis van het feit dat uiteindelijk niemand en niets op zichzelf staat. Wanneer we de hele wereld beschouwen in het licht van de christelijke Openbaring, is deze een sacramenteel teken van een aanwezigheid die haar zowel overstijgt als bezielt, wat leidt tot de ontmoeting met God, die uiteindelijk vervuld zal worden in de gezellige socialiteit van verschillen, volledig gerealiseerd bij het eschatologische banket dat God bereid heeft op zijn heilige berg.

110. Omgevormd door de verkondiging van de Verrijzenis wil de Kerk een plaats worden waar Jesaja's visioen wordt ingeademd en beleefd om "een toevluchtsoord te zijn voor de armen, een schuilplaats voor de behoeftigen in hun nood, een schuilplaats tegen de regenbui en een schaduw tegen de hitte" (Jes. 25,4). Op deze manier opent de Kerk haar hart voor het Koninkrijk. Als de leden van de Kerk zich door de Geest van de Heer laten leiden naar horizonten waar ze nog niet eerder een blik op hadden geworpen, ervaren ze onmetelijke vreugde. In zijn schoonheid, nederigheid en eenvoud is dit de voortdurende bekering van de manier van Kerk-zijn waartoe het synodale proces ons uitnodigt.

111. De encycliek *Fratelli Tutti* roept ons op om onszelf te erkennen als zusters en broeders in de verrezen Christus en stelt dit minder voor als een status en meer als een manier van leven. De encycliek benadrukt het contrast tussen de tijd waarin we leven en het visioen van gezelligheid dat God heeft voorbereid. De sluier van rouw, de lijkwade en de tranen die Jesaja noemt, zijn ook aanwezig in onze eigen tijd. Ze zijn vaak het gevolg van ons toenemende isolement van elkaar, het toenemende geweld en de polarisatie in onze samenleving.

wereld en onze ontworteling van de bronnen van het leven. De vragen die het *Instrumentum Laboris* stelt zijn: hoe een synodale Kerk in missie te zijn; hoe diepgaand te luisteren en de dialoog aan te gaan; hoe medeverantwoordelijk te zijn in het licht van de dynamiek van onze persoonlijke en gemeenschappelijke dooproeping; hoe structuren en processen te veranderen zodat allen kunnen deelnemen en delen in de charismatische gaven die de Geest over ieder uitstort voor het algemeen welzijn; hoe macht en gezag uit te oefenen als dienstbaarheid. Elk van deze vragen is een dienst aan de Kerk en, door haar actie, aan de mogelijkheid om de diepste wonden van onze tijd te helen.

112. De profeet Jesaja eindigt zijn orakel met een lofzang die in koor moet worden aangeheven: "Dit is onze God; wij hebben op hem gewacht, opdat hij ons zou redden. Dit is de Heer op wie wij gewacht hebben; laten wij blij zijn en ons verheugen in zijn heil" (Jes. 25:9). Laten we ons als Volk van God aansluiten bij deze lofprijzing, laten we als pelgrims van hoop verder gaan op de synodale weg naar hen die nog wachten op de verkondiging van het Goede Nieuws van verlossing!

Inhoudsopgave

Inleiding	I
Drie jaar onderweg	III
Een werkinstrument voor de tweede sessie	VII
Grondslagen	1
De Kerk, Volk van God, sacrament van eenheid	1
De gedeelde betekenis van synodaliteit	3
Eenheid als harmonie in verscheidenheid	5
Zusters en broeders in Christus: een hernieuwde wederkerigheid Oproep tot bekering en hervorming	7 9
Deel I - Relaties	11
In Christus en in de Geest: Christelijke	11
inwijding Voor het Volk van God: charisma's en bedieningen	14 17
Met gewijde ambtsdragers: ten dienste van harmonie tussen de kerken en in de wereld: de concreetheid van gemeenschap	20 23
Deel II - Trajecten	23
Een integrale en gedeelde	26
vorming Kerkelijk	29
onderscheidingsvermogen voor	32
missie Besluitvormingsprocessen	
Transparantie, verantwoording en evaluatie	35 36
Deel III - Plaatsen	39
Gebieden om samen in te wandelen	41
Plaatselijke Kerken in de ene en unieke Katholieke	43
Kerk De banden die de eenheid van de Kerk vormen	
De dienst aan de eenheid van de bisschop	47
van Rome Conclusie - De Synodale Kerk in de	49
wereld Inhoudsopgave	

SECRETARIA GENERALIS
SYNODI
ALGEMEEN SECRETARIAAT VAN DE
SYNODE

The text is arranged in a circular pattern around a central emblem. The emblem consists of a stylized, multi-colored tree or plant. The text is in a serif font, with 'SECRETARIA GENERALIS' at the top, 'SYNODI' on the left, and 'ALGEMEEN SECRETARIAAT VAN DE SYNODE' at the bottom.

www.synod.va